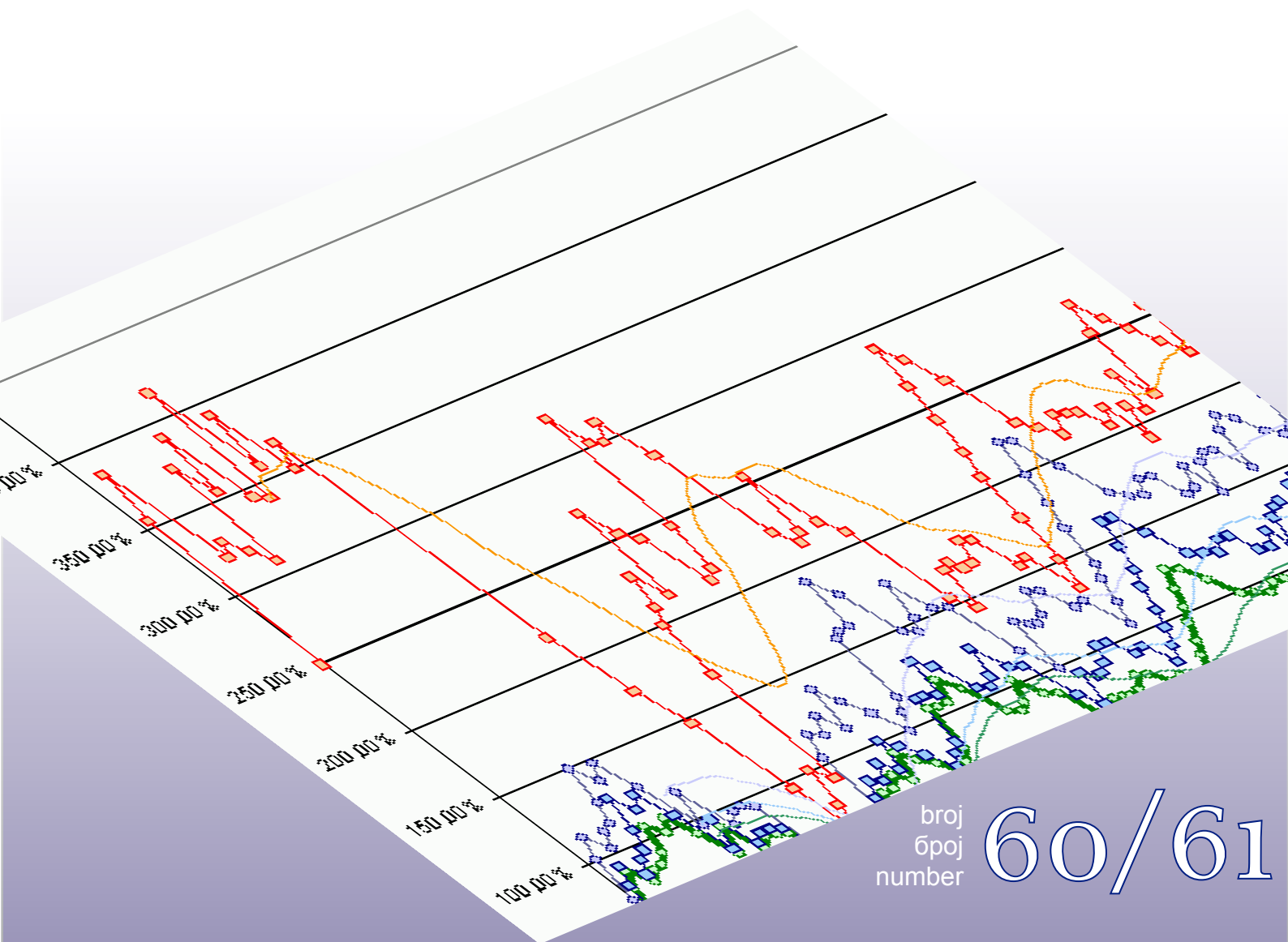

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

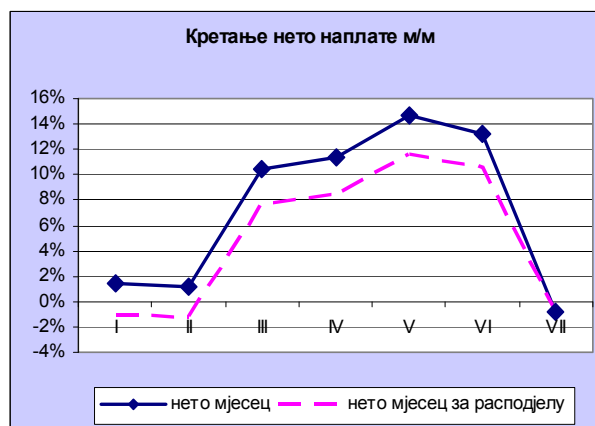
broj
број
number

60/61

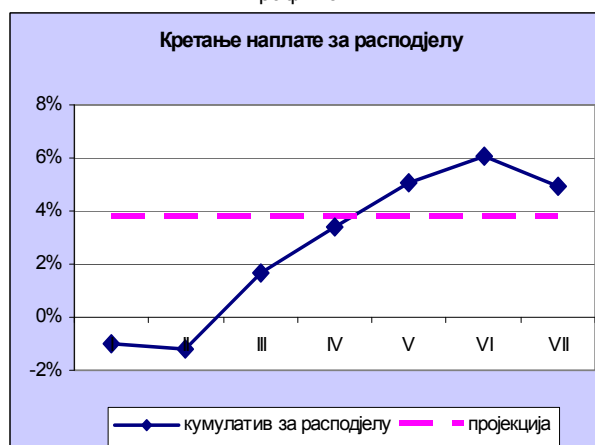
Уз овај број

Кретање наплате индиректних пореза за седам мјесеци показује значајно смањење прихода који су расположиви за расподјелу буџетским корисницима на мјесечном нивоу (за 0,88% мање него у јулу 2010. у односу на јули 2009. – Графикон 1) и успоравање кумулативне наплате за седам мјесеци 2010 (4,9% више у односу на исти период 2009 – Графикон 2). Такав тренд је очекиван због повећане основице за поређење од јуна 2009.године. Слаб раст прихода, фискални дефицити и дубиозе јавних компанија понукали су власти да покрену иницијативу за увођење путарине за финансирање жељезница у БиХ. Поред економских и фискалних импликација нова пореска мјера отвара и тешка питања о утицају на пословање конкуренције и функционисање тржишта превозних услуга. У чланку у овом броју појашњавамо теоријски концепт намјенских пореза и импликације које увођење путарине за жељезнице може имати у економском и фискалном систему БиХ, те дајемо анализу усклађености са минималним стандардима опорезивања енергената у ЕУ, одредбама Споразума са ЕУ и основним правилима тржишног натјечања из Лисабонског уговора.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Графикон 1

Графикон 2

Садржај:

Разлози "за" и "против" финансирања жељезница у БиХ из путарине	2
Вишегодишње планирање прихода и расхода – значај, улога, домаћа и међународна пракса, I дио	13
Зајмови Међународног монетарног фонда	18
Преглед робне размјене за период јануар-јуни 2010.г.	22
Консолидовани извјештаји: Прелиминарни консолидовани извјештај за БиХ, I-VI 2010.	26
Консолидовани извјештаји: Институције БиХ, ентитети и ЈР, I-VI 2010.г.	28
Консолидовани извјештаји: Кантони	29
техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник	

Разлози “за” и “против” финансирања жељезница у БиХ из путарине

(пише: др Динка Антић)

УВОД

Недавно је објављена иницијатива ентитетских министарстава за промет за увођење додатне путарине из малопродајне цијене нафтних деривата за финансирање жељезница у БиХ. Иницијатива је изазвала велику пажњу у јавности и жустре полемике између владиних представника, на једној страни, и струковних удружења у области промета и удружења грађана за заштиту потрошача, на другој страни. Не улазећи дубље у одређење власти да намеће додатне порезе у вријеме рецесије, без претходно извршеног финансијског, економског и техничког реструктурирања ентитетских компанија (нпр. *downsizing* – прилагођавања броја запослених према техничким и економским капацитетима) и приватизације у складу са стандардима ЕУ (раздвајање инфраструктуре и пружања услуга превоза), за давање оцјене о приједлогу за повећање пореских намета потребно је сагледати све аспекте концепта намјенских пореза и њихове импликације на конкуренцију и тржиште, те економски и фискални систем у цјелини.

ТЕОРИЈА НАМЈЕНСКИХ ПОРЕЗА

Појам

У односу на стандардне пореске приходе и непореске приходе којима се финансира влада намјенски порески приходи се разликују по начину прикупљања и по начину расподјеле. Према дефиницији ММФ-а намјенски порези (енгл. *appropriated tax, earmarked tax*) су порези који се прикупљају за одређене програме издатака, често путем ванбуџетских фондова¹, да би се потом путем намјенских (безусловних или условљених) трансфера доставили корисницима (агенцијама, институцијама, појединцима, предузећима). Супротно томе, стандардни приходи владе се прикупљају у један фонд (енгл. *pool*) из којег се врши финансирање влада према одређеној формули алокације.

У стручној литератури намјенски порези се називају и „хипотекарним (или заложеним) порезима“ (енгл. *hypothecated tax*)², а дефинишу се као приходи од одређених пореза за посебне сврхе. Израз „заложен“ је сасвим адекватан суштини намјенских пореза, будући да су приходи од тих пореза *де факто* резервирани само за одређене сврхе. Према IBFD³ намјенски порези се „... употребљавају у јавним финансијама у контексту прикупљања прихода из одређених извора и додјеливања одређеним јавним издацима. Хипотекарни порези су порези који се користе за одређене сврхе као што су порези на платни попис који се користе за финансирање социјалних шема осигурања, порези на моторна возила (приходи од ових пореза се користе за одржавање путева) и различити облици мјера против загађења (тј. порези на енергију). Иако су хипотекарни порези повезани са накнадама⁴ (у питању су накнаде за извршене услуге као непорески приходи, прим. аутора) они нису идентични; тј. нити су све накнаде намијењене за одређене издатке, нити сви хипотекарни/заложени порези одражавају везу између користи која се њима осигурава и издатака...“. У пракси развијених земаља као намјенски порез се најчешће појављује такса за радио-телевизијско емитовање која се користи за финансирање јавних РТВ мрежа. У пракси ЕУ најчешћа форма

¹ IMF, Manual on Fiscal Transparency, Washington, 2007, p. 127.

² Израз „hypothecation“ на енглеском представља кованицу која се састоји од двије ријечи „hypothetical dedication“

³ IBFD, International Tax Glossary, Fifth Edition, Amsterdam 2005, p. 213.

⁴ engl. *user charges*

намјенских пореза су еколошки или „зелени“ порези⁵ који се убиру из прихода на потрошњу добара која могу проузрочити негативне ефекте на квалитет животне околине (нпр. акцизе на цигарете и енергенте, порези на власништво и употребу возила и др.).

Таксономија

За анализу намјенских пореза релевантан је однос са издацима који се њима финансирају. Bird⁶ је дефинисао три аспекта тог односа:

- степен специфичности издатака (тј. да ли су у питању посебне врсте расхода, програми, пројекти, или се порези користе за финансирање свих расхода);
- јачина везе између намјенског пореза и издатака;
- постојање користи за обвезника који плаћа порез.

На темељу три аспекта односа Bird је развио осам типова намјенских пореза, које је потом груписао у „добре“, „лоше“ и „ирелевантне“.

Табела 1: Варијације намјенских пореза⁷

Тип	Специфичан издатак?	Јачина везе	Корист за обвезника пореза	Примјер пореза
А	Да	Чврста	Да	Порез за јавна предузећа
Б	Да	Лабава	Да	Порез на гориво и финансирање путева
Ц	Не	Чврста	Да	Социјални доприноси
Д	Не	Лабава	Да	Порези на цигарете и финансирање здравства
Е	Да	Чврста	Не	Еколошки порези и програми за здраву и чисту животну околину
Ф	Да	Лабава	Не	Порези на платни попис и финансирање здравства
Г	Не	Чврста	Не	Подјела прихода локалним заједницама
Х	Не	Лабава	Не	Порез на игре на срећу и финансирање здравства

С обзиром на економске импликације намјенских пореза Bird је код дефинисања намјенских пореза указао на два приступа:

- суштински приступ
- симболични приступ.

Суштински приступ подразумијева да је намјенски порез једини или доминантни извор прихода за корисника, што имплицира постојање директне и чврсте везе између пореза и издатака (типови „А“, „Ц“, „Е“ и „Г“). У овој скупини у „добре“ намјенске порезе улазе типови „А“ и „Ц“ због евидентне користи за крајње потрошаче, а у „лоше“ типови „Е“ и „Г“ због могућности да се приходи усмјеравају на темељу политичких циљева. Симболички приступ подразумијева ситуације када намјенски порези, будући да представљају само један од извора за финансирање одређених издатака или расхода у цијелости, не могу значајно утицати на укупно издвајање за издатке због којих су намјенски порези и уведени. Због непостојање везе између пореза и издатака ови порези (типови „Б“, „Д“, „Ф“ и „Х“) постају економски ирелевантни.

⁵ engl. *environmental / green taxes*

⁶ Bird. R.M., Jun J., "Earmarking in Theory and Korean Practice", Asian Excise Tax Conference, Singapore, March 2-4, 2005, ITP Paper 0513, June 2005, p.p. 3 -18.

⁷ Ibid. p. 41.

Ефекти

Економски теоретичари немају јединствен став у вези са ефектима намјенских пореза. Заговорници увођења намјенских пореза истичу да је њихов основни квалитет постојање везе између пореза и користи коју од производи за обвезника или крајњег потрошача, која се не може наћи код класичног опорезивања. Друга карактеристика је постојање везе између намјенског пореза и издатака, не само у погледу усмјеравања прикупљених прихода. За разлику од управљања приходима и расходима буџета, гдје се одлуке о порезима и одлуке о издацима доносе од стране различитих актера и гдје грађани често немају увид у стварне трошкове издатака, програма и пројеката, код намјенских пореза одлучивање о издвајању пореза је повезано са одлучивањем о потрошњи прикупљених прихода, поготово када издвајање пореза одређује висину улагања у одређене издатке. Чврста веза у процесу одлучивања о намјенским порезима и издацима, поготово ако је утемељена на закону, производи позитивне ефекте на ефикасност алокације јавних средстава у случају слабе фискалне дисциплине владе. Ограничавање потрошње одређених прихода само на одређене издатке и програме, уколико су они адекватно одабрани, може убрзати одређене реформе у земљи, улагања у инфраструктуру и сл. и истовремено спријечити прелијевање намјенски издвојених средстава у јавну потрошњу. С друге стране, у случају непостојања адекватних програма који би се финансирани из намјенских пореза, који би могли донијети већи степен задовољења потреба грађана и већу запосленост, повећано пореско оптерећење постаје економски нерационално, неефикасно и штетно по економски раст земље. Противници намјенских пореза сматрају да ограничавање овласти влада у одлучивању о висини и структури издатака води ка буџетској ригидности. Влада постаје нефлексибилна будући да није у стању да:

- брзо реагује на неповољне текуће економске трендове измјеном структуре расхода;
- адекватно одговори на измјене приоритета у задовољавању потреба грађана;
- спроведе одређене институционалне и структуралне реформе и програме измјенама у алокацији ресурса.

Поред тога, намјенски порези повећавају ризик моралног хазарда. Сигурно и стабилно финансирање може ослабити финансијску дисциплину и фискалну одговорност корисника прихода од намјенских пореза (у нашем случају – железница), те довести до нерационалног трошења јавних ресурса.

ПУТАРИНА У ПОРЕСКОМ СИСТЕМУ У БИХ

Путарина из малопродајне цијене нафтних деривата сматра се врстом акциза на енергенте. Приходи од ове врсте акциза су најчешће намјенског карактера, за одржавање путева и развој путне мреже, или су еколошког карактера, усмјерени санирању негативних екстерналија које производи кориштење возила на јавним путевима. У пореском систему БиХ, у сегменту индиректних пореза, убире се непрестано од краја рата у оба ентитета према ентитетским прописима, а у Дистрикту Брчко од 2003.г. Реформом система индиректног опорезивања успостављена је:

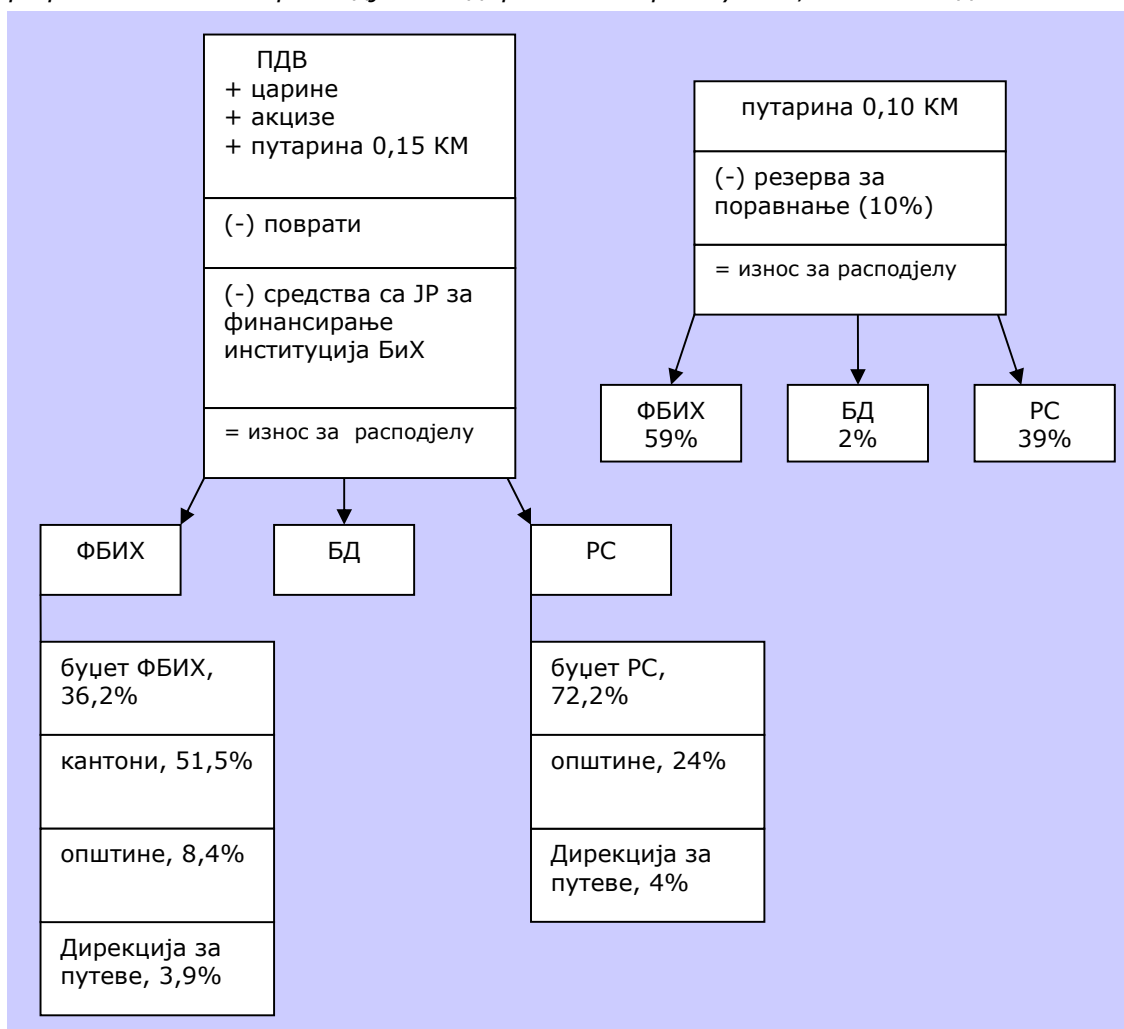
- јединствена политика индиректног опорезивања, чији саставни дио је чинило и убирање путарине,
- јединствени правни оквир – државни Закон о акцизама, на снази од 1.1.2005. до 30.6.2009.
- јединствена стопа путарине у висини од 0,15 КМ / л деривата,
- јединствени механизам убирања и расподјеле прихода путем Јединственог рачуна Управе за индиректно опорезивање (ЈР УИО) .

Новим Законом о акцизама, који је на снази од 1.7.2009. г., уведена је додатна путарина за изградњу аутопутева у БиХ у висини од 0,10 КМ / л деривата. За разлику од „стандардне

путарине“ од 0,15 КМ на захтјев ЕБРД и ентитета осигурана је дневна расподјела наплаћене додатне путарине од 0,10 КМ на подрачне ентитета. Техничко издвајање додатне путарине из система расподјеле прихода од индиректних пореза прикупљених на ЈР УИО (ПДВ, акциза, царина, путарина 0,15 КМ) је захтијевало и дефинисање другачије формуле расподјеле прихода у односу на стандардну форму која се темељи на удјелу у крајњој потрошњи исказаној на пријавама ПДВ-а (Графикон 1 – лијево).

Управни одбор УИО је 24.11.2009.г. донио Одлуку о привременој расподјели прихода од путарине за аутопутеви којом се дневно издваја у резерве 10% од прикупљене додатне путарине, а осталих 90% се дијели по сљедећој формули: за Федерацију БиХ 59%, за Републику Српску 39% и за Дистрикт Брчко 2% (Графикон 1 – десно). Још увијек није постигнут консензус око коначне формуле расподјеле додатне путарине за аутопутеви. Негативна последица оваквог стања јесте гомилање средстава на подрачну ЈР за резерве за поравнање и трајни губитак ефеката на запосленост, раст и дохотке који су се могли остварити њиховим пласирањем у изградњу мреже аутопутева. Губитак је тим већи што се задржавање прихода дешава у вријеме рецесије у БиХ.

Графикон 1: Систем расподјеле индиректних пореза у БиХ, на снази од 1.1.2009.

ИМПЛИКАЦИЈЕ УВОЂЕЊА ДОДАТНЕ ПУТАРИНЕ ЗА ЖЕЉЕЗНИЦЕ

Оба издатка, финансирање жељезнице и цеста, су специфична по карактеру. Код оба издатка сви коначни потрошачи могу имати значајне користи уколико се приходи од намјенског пореза усмјере на изградњу путне и модернизацију жељезничке мреже и техничких капацитета, с крајњим циљем пружања ефикаснијих и економичнијих услуга превоза у БиХ. За анализу импликација путарине у БиХ значајна су два типа намјенских пореза из Табеле 1 „А“ и „Б“. Концепцијски разлика између ова два типа јесте у јачини веза између пореза и издатка. Код типа „А“ постоји чвршћа веза између прикупљеног намјенског пореза и издатка (тј. финансирања јавног предузећа) него што је то је код типа „Б“ јер се претпоставља да је то једини или највећи извор прихода тог предузећа (нпр. комунални порези, накнаде за воду и сл.). Међутим, уколико је то само додатни приход тада је веза између пореза и издатка слабија. Стога, путарина за жељезнице би представљала варијацију типа „Б“.

Увођење намјенске путарине за жељезнице у БиХ могло би да произведе вишеструке импликације. Критике јавности, синдиката и удружења потрошача су усмјерене ка могућем порасту малопродајних цијена осталих добара и услуга, као резултату повећања пореског оптерећења нафтних деривата. Досадашња искуства код повећања пореског терета су показала да пораст опорезивања потрошње доводи до непропорционално већег пораста малопродајних цијена, док смањење пореских стопа у највећем броју случајева доводи до мањег смањења малопродајних цијена него што износи укинути порески терет. Евентуално повећање малопродајних цијена, као резултат увођења намјенске путарине за жељезницу може још више продубити депресију потрошње и додатно оптеретити пословање компанија, поготово оних које су енергетски интензивне, и угушити слабе сигнале опоравка БХ економије.

Поред потребних техничких прилагођавања у ИТ систему УИО увођење намјенске путарине за жељезнице захтијева измјене неколико закона. Будући да се путарина *de facto* издваја из „маса“ индиректних пореза прије расподјеле потребно је мијењати дефиницију и опсег појма индиректних пореза у Закону о систему индиректног опорезивања, као и принцип расподјеле у Закону о уплатама на јединствени рачун и расподјели. Најава могућности да се путарина расподјељује на други начин него остали индиректни порези захтијева доношење нових подзаконских аката од стране Управног одбора УИО. Увођење треће формуле алокације систем расподјеле индиректних пореза би учинило још сложенијим. Поред државних закона потребно је мијењати и ентитетске законе којима се прописује расподјела дијела индиректних пореза дозначених ентитетима и то Закон о припадности јавних прихода у ФБиХ и Закон о буџетском систему РС.

НАМЈЕНСКИ ПОРЕЗИ ЗА ЈАВНЕ КОРПОРАЦИЈЕ И ФИСКАЛНА ТРАНСПАРЕНТНОСТ

С обзиром на преузете обавезе из *stand-by* аранжмана са ММФ-ом, чије испуњење ослобађа и фондове других међународних финансијских институција (кредити и буџетска подршка Свјетске банке, EBRD и др.) потребно је за сваку мјеру фискалне политике оцијенити њену усклађеност са преузетим обвезама. БиХ се обвезала да ће редовито објављивати консолидоване извјештаје о фискалним операцијама опште владе БиХ. Општу владу, према међународно признатим класификацијским системима ММФ-а (GFS), националних рачуна УН (SNA93) и системом националних рачуна ЕУ (ESA95) чини владин сектор свих разина власти у држави. Владин сектор представља један од пет међусобно искључивих сектора који заједно чине економију једне земље. Остали сектори економије су: нефинансијски корпорацијски сектор, финансијски корпорацијски сектор, непрофитне институције и сектор домаћинства. Из ове класификације произилази потреба разграничења операција владиног сектора у односу на операције остала четири сектора економије. По дефиницији владине активности

укључују активности које се односе на имплементирање владиних политика, а које се врши пружањем нетржишних услуга и редистрибуцијом дохотка и богатства прикупљеног наплатом пореза, накнада и других обавезних дажбина од невладиног сектора⁸. С обзиром на дефиницију владиних активности **јавне корпорације, иако представљају саставни дио јавног сектора, не укључују се у владин сектор будући да продају добра и услуге на тржишту**. Из овакве подјеле произилази да је јавни сектор, иако се у пракси врло често поистовјећује са владиним сектором, шири појам од владиног сектора, будући да укључује и јавне корпорације⁹. У случају БиХ сектор опште владе обухвата фискалне операције институција БиХ, јединственог рачуна УИО, ФБиХ, РС и Дистрикта Брчко, кантона, општина, ванбуџетских фондова и ентитетских дирекција за путеве, односно свих државних агенција и институција које се финансирају из буџета и средстава са јединственог рачуна УИО. Финансирање жељезничких корпорација из средстава јединственог рачуна УИО тражи ширење круга консолидације и на те компаније.

Директно финансирање јавних корпорација из намјенских пореза захтијева пуну транспарентност, и у погледу информација о прикупљеним приходима од намјенских пореза, али и информација о трошењу тих средстава, како би обвезници, грађани, цјелокупна јавност стекли увид у трошење јавних фондова. Поред тога, јачање финансијских веза владе и јавних корпорација, у смислу све већег финансирања јавних корпорација из јавних фондова, гарантовања дугова корпорација и задуживања влада за потребе јавних корпорација, може да представља велики ризик за одржавање стабилне фискалне позиције владе, чак и у тој мјери да угрожава макроекономску стабилност владе. То даље отвара питање осигурања кредибилних информација о финансијским везама владе и јавне корпорације за повјериоце, стране инвеститоре и међународне финансијске организације у циљу сагледавања укупне фискалне позиције владе. Осјетљивост питања државне подршке јавним корпорацијама налаже примјену међународних стандарда фискалне транспарентности у пуној мјери. Према међународно прихваћеном Кодексу¹⁰ ММФ-а фискална транспарентност почива на четири стуба, десет главних принципа и 45 стандарда фискалне транспарентности. Основна четири стуба фискалне транспарентности су:

- I. Јасно разграничене улоге и надлежности
- II. Отворени буџетски процес
- III. Објављивање информација у јавности
- IV. Осигурање интегритета

Први, други и трећи стуб фискалне транспарентности прописује праксу у погледу сагледавања пословања јавних корпорација и објављивања података од значаја за фискалну позицију влада. Стандарди фискалне транспарентности налажу успоставу јасних односа између влада и јавних корпорација, у погледу финансирања (трансфера), задуживања и трансфера добити или дивиденди. Сва плаћања од стране јавних корпорација, укључујући порезе, накнаде, дивиденде или профит требају бити објелодањени у финансијским извјештајима корпорација и буџетској документацији влада и обрнуто, сви трансфери из буџета према јавним корпорацијама морају бити објављени у финансијским извјештајима влада. Јавне корпорације су дужне слиједити и друге међународне финансијске стандарде: корпоративног управљања, рачуноводствене и стандарде ревизије. Стандарди налажу да је нужно је да се у годишњи буџет владе укључе и све фискалне и квази-фискалне активности владе, ванбуџетских фондова, јавних корпорација, пореских расхода, потенцијаних обавеза и др. како би се стекао потпуни увид у прикупљање и алокацију јавних ресурса и њихову усклађеност са пројектованим циљевима и приоритетима. Поред тога, буџетски документ

⁸ Нетржишне услуге се пружају бесплатно или по цијенама које се не могу сматрати значајним у економском смислу, тј. које у значајној мјери не могу утицати на односе понуде и тражње.

⁹ У пракси се налази термин "остатак јавног сектора" који подразумева све јединице које подлијежу дефиницији јавног сектора, али не удовољавају критеријумима да буду укључене у владин сектор.

¹⁰ IMF, Manual on Fiscal Transparency, 2007, Washington.

влада треба укључити и информације о финансијама јавних корпорација, у мјери која ће омогућити адекватну процјену фискалних ризика. Поред обвезе доставе извјештаја независног ревизора о годишњем финансијском извјештају стандард налаже и објаву значајних информација о њиховим финансијама у оквиру буџетске документације, укључујући и оперативне билансе и остале информације нужне за ваљану процјену фискалних ризика по владе које може произвести пословање јавних корпорација.

ИМПЛИКАЦИЈЕ НА ПРОЦЕС ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

Прије предлагања било какве измјене у сфери фискалне политике потребно је извршити процјену усклађености приједлога са преузетим обвезама према ЕУ (Европско партнерство, Споразум о стабилизацији и придруживању, *acquis*). У свјетлу европских интеграција приједлог о намјенском опорезивању у корист жељезница отвара два важна питања:

- усклађености опорезивања енергената са минималним стандардима ЕУ
- усклађености увођења пореза селективног карактера са правилима ЕУ.

Хармонизација са минималним стопама опорезивања енергената у ЕУ

Поред анализе фискалних, економских и социјалних посљедица повећања пореских намета у цијени основног погонског енергента, који је, у већој или мањој мјери, инпут за производњу свих добара и услуга, потребно је оцијенити да ли је увођење нове пореске стопе на линији испуњавања обавеза према ЕУ у процесу придруживања и стабилизације. Поставља се и питање да ли је могуће амортизовати повећање пореског терета у цијени енергената. Да би се на та питања дали одговори потребно је анализирати садашњу политику акциза у ЕУ и стратегију до 2020.г., те анализирати структуру цијене и тржишта енергената у БиХ и упоредити је са европском праксом.

Почетком 2010. ступиле су на снагу очекиване измјене у систему стопа акциза на нафтне деривате у ЕУ. Стопе акциза на нафтне деривате у већини чланица су већ на нивоу или значајно изнад нових минималних стопа. То је у складу са одређењем Европске комисије да се успостави конзистентна политика опорезивања комерцијалног дизела у цијелој ЕУ, која укључује неколико сегмената:

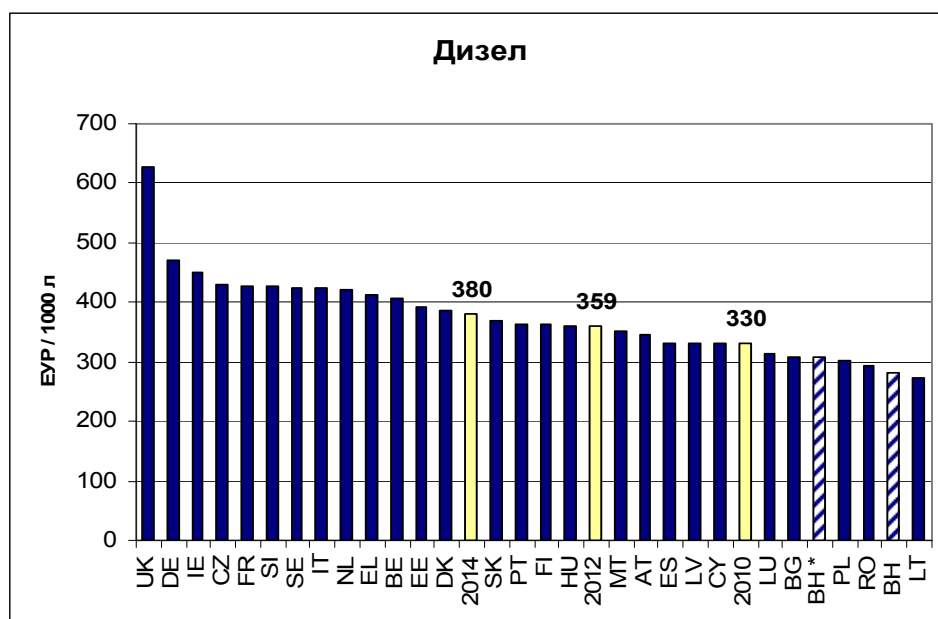
- конвергенцију стопа акциза – смањивање стопа акциза у „старим“ чланицама ЕУ и повећавање стопа акциза у новим чланицама
- елиминацију моторног бензина из употребе
- примјену принципа опорезивања горива према употреби, а не према врсти горива
- изједначавање стопе акцизе на дизел и безоловни бензин.

Повећање стопа акциза на дизел резултат је истраживања загађивања околине која су показала да досадашње мишљење да возила на дизел мање загађују околину од возила на безоловни бензин нису утемељена. Предвиђено је да се стратегија имплементира у неколико фаза: до 2012.г. потребно је изједначити акцизу на комерцијални дизел са садашњим нивоом акцизе за безоловни бензин (EUR 359 / 1000 л) и постепено повећавати минималну акцизу, да би од 2014.г. износила EUR 380 / 1000 л. Пораст минималне акцизе се правда и потребном очувања реалне вриједности фискалних прихода. Из тог разлога предвиђена минимална акциза је индексирана за пројектовану стопу инфлације до 2014.г. Повећавање минималне акцизе се објашњава новом политиком ЕУ у сфери смањивања простора за утаје пореза, чиме се постиже двоструки ефекат, на фискалне приходе и тржиште енергената. Изједначавањем акциза на бензин, дизел и керозин обвезници више нису мотивисани да користе порезом мање оптерећена горива за погон возила. Таква политика доприноси и смањењу трошкова рада пореских управа, које не морају трошити ресурсе да би откриле преваре код употребе горива. Очекује се да ће примјеном нове политике јачати регуларно

тржиште енергената и да ће се повећати поузданост статистике потрошње енергената и прихода. Тиме се, у коначници, доприноси и квалитети планирања прихода, расту и развитку енергетског сектора, аутомобилске индустрије и других повезаних грана и укупне економије.

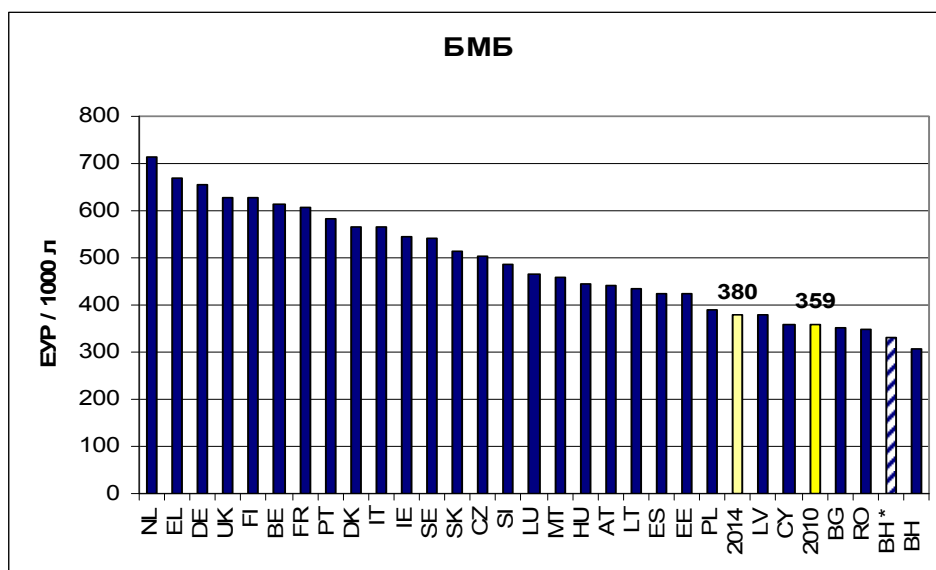
Посљедње повећање стопа акциза од 1.1.2010. односило се само на акцизе на дизел, док су акцизе на остале деривате нафте остале непромијењене. Од 1.1.2004.г. акциза на дизел је износила 302 ЕУР / 1000 л, да би била повећана на 330 ЕУР / 1000 л од 1.1.2010. За мањи број чланица више минималне стопе акцизе на нафтне деривате значе наставак мукотрпног процеса повећавања националних стопа. Нова фаза хармонизације, будући да непланирано долази у вријеме економске кризе, рецесије и тек слабих назнака опоравка економије ЕУ, захтијеваће пажљиво балансирање динамике и темпа хармонизације опорезивања енергената са могућим негативним импликацијама повећања стопа акциза на економски раст, ниво цијена, агрегатну потражњу, ликвидност и конкурентност компанија.

Поредећи стопе акцизе у БиХ са акцизама на дизел и безоловни бензин у чланицама ЕУ¹¹ (Графикон 2 и 3) примјећује се да је БиХ, очекивано, међу чланицама са најнижим стопама. Увођење додатних 0,05 КМ за жељезнице у БиХ (ознака БХ* на графиконима) ће мало помјерити позицију БиХ ка садашњим минималним акцизама у ЕУ. Због иницијално више стопе акцизе на безоловни бензин (0,35 КМ/л) у БиХ у односу на дизел (0,30 КМ/л) разлике укупне акцизе, која укључује све три врсте путарине, у односу на минималну акцизу у ЕУ је мања него што је то случај код дизела. С обзиром на интенцију Уније да изједначи акцизе на дизел и безоловни бензин до 2012.г. из овог имплицира да ће у наредном периоду бити нужно повећати акцизе на дизел у већем износу него на безоловни бензин. Позитивна чињеница је да је потрошња моторног бензина у БиХ посљедње године сведена на минимум.

Графикон 2

¹¹ Извор података: Европска комисија, 1/7/2010

Графикон 3

Имајући у виду да још нема сигурних назнака да економија БиХ излази из кризе повећањем пореских намета на енергенте моменат изласка gospodarства из рецесије постаје све даљи и неизвјеснији. Поставља се питање да ли постоји простор за неутрализовање мањег повећања акцизе на енергенте. Поредићи висину малопродајних цијена 1 л безоловног бензина у неким чланицама ЕУ и БиХ (Табела 2) уочавамо да су цијене у БиХ најниже. Анализирајући структуру малопродајне цијене уочавамо да је цијена прије опорезивања (енгл. *pre-tax price*), која садржи цијену коштања, добит и, евентуално, царинске дажбине, виша у БиХ него у осталим земљама. Разлог може бити увоз из земаља с којима немамо потписане бесцаринске аранжмане (нпр. Русија), али и ниска ефикасност интерне економије, више посредника и дуги прометни ланци који поскупљују продају, нерегулисано и фрагментирано тржиште које погодује аутархичном понашању и осигурава монополски положај локалним и регионалним дистрибутерима, поготово у ситуацијама када је енергент локално добро (потрошња грађана и локалних компанија). Уколико пођемо од просјечне цијене од 2,01 КМ/л као константе у случају увођења путарине за жељезнице (колона БиХ * у Табели 2) цијена прије опорезивања још увијек је виша него у Словенији. Примјењујући повећање путарине на широку лепезу цијена на БХ пумпама (Табела 3) закључујемо да има простора за интерна прилагођавања и унапрјеђење пословања дистрибутера и Рафинерије, уз задржавање исте малопродајне цијене. Проналажење унутарњих резерви је нужно и за дистрибутере зато што би инсистирање на преваљивању новог пореског терета на потрошаче могло још више смањити потрошњу енергената у БиХ (за пет мјесеци 2010.године потрошња енергената је мања за 9%), што би на дужи рок дистрибутере довело у тежак положај.

Табела 2: Структура малопродајне цијене 1 л безоловног бензина

		Чешка	Словенија	Аустрија	БИХ	БИХ *
1	МПЦ (1 л БМБ)	2.50	2.38	2.35	2.01	2.01
2	ПДВ	0.42	0.40	0.39	0.29	0.29
3	акциза	0.99	0.96	0.86	0.60	0.65
4	цијена прије опорезивања (1-2-3)	1.09	1.03	1.09	1.12	1.07

Извор: цијена за чланице ЕУ (European Commission, Directorate General for Mobility and Transport), 19/7/2010
 БиХ: цијена у Бањалуци, 19/7/2010

Табела 3: Структура малопродајне цијене 1 л безоловног бензина на бензинским пумпама у БиХ¹²

МПЦ (1 л БМБ)	1.97	1.98	1.99	2.00	2.01	2.02	2.03	2.04	2.05	2.06	2.07
А	1.08	1.09	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.14	1.15	1.16	1.17
Б	1.03	1.04	1.05	1.06	1.07	1.08	1.09	1.09	1.10	1.11	1.12

А - Цијена прије опорезивања са акцизом 0,60 КМ/л (0,35+0,15+0,10)

Б- Цијена прије опорезивања након повећања путарине на 0,65 КМ/л (0,35+0,15+0,10+0,05)

Намјенски порези за јавне корпорације и правила ЕУ

Од завршетка рата ентитети су настојали да помогну опстанак жељезничких корпорација, које су се нашле у тешком положају, са уништеном саобраћајном инфраструктуром, застарјелим техничким капацитетима, огромним вишком радника. Ентитети су финансирани жељезнице углавном грантовима и трансферима из буџета. Да су то велика средства показује чињеница да је грант дат само Жељезницама РС у 2009.г. износио 32 мил КМ. Порез за финансирање жељезница, као врста индиректних пореза убиран је у РС све до краја 2004.г., када је усвојен државни Закон о порезу на промет. У РС се у периоду од осам година, у складу са посебном закону, убирало 2% за развој жељезничког саобраћаја на промет свих добара и услуга. Анализе су показале да су обвезници врло често у пракси плаћали редовни порез напромет добара или услуга (8% или 18%), али да су избјегавали плаћање 2% пореза на промет за жељезнице. Тиме је био дерогиран основни мотив увођења овог намјенског пореза. Увођењем директног финансирања жељезница путем пореза на одређени начин се формализује досадашња „тиха“ подршка ентитета жељезницама из буџета. Међутим, за разлику од финансирања јавних, нетржишних добара и услуга из „једне касе“ (*pool*) директно опорезивање за потребе јавне корпорације која послује на тржишту отвара питање нарушавања конкуренције на тржишту. Тржиште превоза добара и људи је специфично јер постоје снажни супститути: код превоза добара сукобљавају се интереси жељезница и друмских превозника¹³, а код превоза путника конкуренција се шири и на авио превознике и на превоз аутомобилима. Без детаљнијег улажења у материју државне помоћи приликом оцјене приједлога увођења путарине за жељезнице потребно је сагледати да ли је државна помоћ јавним корпорацијама које послују на тржишној основи у складу са преузетим обвезама БиХ из Европског партнерства, Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП) и *acquis-a*.

Правила која регулишу конкуренцију на тржишту ЕУ и додјелу државне помоћи јавним компанијама су врло строга. Правила ЕУ у вези државне помоћи се односе на „утицај субвенција, пореских олакшица и осталих облика државних концесија на конкуренцију и трговину, од чега корист имају неке фирме, а што опет може негативно утицати на друге фирме“¹⁴. Према члану 86 Уговора (сада 106) предузећа која пружају услуге од општег економског интереса или имају монополски карактер у смислу генерисања прихода биће подложна правилима из Уговора, поготово правилима конкуренције, у мјери у којој примјена тих правила неће угрожавати учинке задатака који су им повјерени. При томе је потребно осигурати да не буде угрожен развој трговине што би било супротно интересима Уније. Према члану 87 Уговора (сада 107) потребно је избјегавати додјелу помоћи, било од стране чланице или путем ресурса чланице, која подразумеива фаворизовање одређених предузећа или производње одређених добара, којом се **у било којој форми** угрожавају или би се могле угрозити конкуренција или трговина између чланица. Из члана 87 произилази да одређена

¹² Извор: цијене на пумпама на релацији Бањалука – Добој – Сарајево, 26/7/2010

¹³ Активирањем Луке Брчко појавиће се нови супститут - ријечни превоз добара, а очекује се и јачање авио превоза добара

¹⁴ Stuart E., Вулетић Д., „Увод у регулирање државне помоћи према праву Европских заједница – Приручник за Босну и Херцеговину“, Сарајево 2006, стр. 11

помоћ, да би се третирао као државна и инкомпатибилна са тржиштем Уније, мора да задовољи све сљедеће увјете:

- да се директно или индиректно финансира из државних извора,
- да се њоме фаворизују одређена предузећа (економски оператори),
- да је селективне нарави, усмјерена ка одређеној групацији предузећа или одређеним добрима,
- да утиче, директно или потенцијално, на конкуренцију и трговину¹⁵.

У чл. 71(ц) ССП у поглављу „Конкуренција и друге економске одредбе“ наводи се да је ... „*неспојиво с прописним функционисањем овог споразума, у мјери у којој може утицати на трговину између Заједнице и Босне и Херцеговине ... свака државна помоћ којом се нарушава или пријети нарушавању конкуренције давањем предности одређеним предузећима или одређеним производима.*“ Даље се наводи да ће се свака пракса која је супротна том члану оцјењивати „*на основу критеријума који произилазе из примјене конкуренцијских правила важећих у Заједници, посебно чл. 81., 82., 86. и 87. Уговора о ЕЗ и инструмената за тумачење које су усвојиле институције Заједнице.*“¹⁶

У свјетлу примјене члана 71 БиХ је обавезна:

1. да оснује самостални државни орган којем ће повјерити овлаштења неопходна за пуну примјену одредби чл. 71 (ц) у року од двије године од дана ступања на снагу споразума. Тај орган ће бити овлаштен да одобрава програме државне помоћи и појединачна средства помоћи и да одређује поврат државне помоћи која је незаконито додијељена;
2. да евидентира програме државне помоћи и да их усклади са критеријумима из ССП у року од највише четири године од ступања на снагу Споразума.

Чланком 72 Споразума, који прописује обвезе у вези са јавним предузећима, БиХ треба до краја треће године од ступања на снагу Споразума на јавна предузећа и предузећа којима су додијељена посебна и искључива права примијенити принципе из Уговора о ЕЗ-у, с посебним нагласком на члан 86 Уговора.

ЗАКЉУЧАК

Иницијатива за увођење путарине за жељезнице отвара низ питања о економским и фискалним импликацијама које таква пореска мјера може имати на државу, грађане и пословне субјекте, али и тешка питања о импликацијама на пословање конкуренције и функционисање тржишта превозних услуга. Очигледно је да власти желе осигурати сигуран и стабилан прилив прихода жељезничком систему у БиХ и тиме растеретити ентитетске буџете грантова за потпору жељезницама. Тиме се уједно осигурава социјални мир и какво-такво преживљавање жељезница до изласка привреде из рецесије. Иако су до сада грађани и компаније посредно преко буџета финансирани жељезницу, вјероватно у већој мјери него што ће то бити уколико се уведе додатних 0,05 КМ/л путарине¹⁷, увођење непосредног пореског намета на нафтне деривате је изазвало бурна негодовања у јавности. Иако је повећање акциза на нафтне деривате начелно у сугласности са процесом фазног повећања акциза на енергенте у ЕУ поставља се питање да ли је изабран најбољи тренутак за хармонизацију, с обзиром на тек слабо изражени опоравак БиХ gospodarства. Будући да проблем финансирања жељезница дотиче и материју државне помоћи и конкуренције потребно је пажљиво испитати да ли је иницијатива у складу са преузетим обвезама БиХ из Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ и принципима и правилима из Лисабонског уговора.

¹⁵ Ibid. str. 24.

¹⁶ Након ступања на снагу Лисабонског уговора поменути чланови се односе на чл. 101, 102, 106 и 107. Види Консолидовану верзију Уговора о ЕУ и Уговора о функционисању ЕУ.

¹⁷ Процјењује се да би се додатном путарином за жељезнице убрало 60-65 мил КМ прихода.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Вишегодишње планирање прихода и расхода – значај, улога, домаћа и међународна пракса, I дио

(Аутор: Александар Ескић, макроекономиста у Одјељењу)

Увод

У многим дијеловима свијета органи јавне управе имају могућност да представе нови порески облик, повисе или снизе постојеће пореске стопе, а резултирајући поступак израде буџета јесте учестали процес између предвиђања прихода и планирања расхода. Доношење тешких одлука о прихватљивим пореским стопама и плановима трошења средстава представља стваран изазов о томе како органи јавне управе на било којем нивоу виде своју одговорност у реализацији циљева своје заједнице за постизање квалитетног пружања услуга и адекватних капиталних улагања.

Ситуација у Босни и Херцеговини, у погледу контроле најзначајнијих извора прихода, битно се промијенила у последњих неколико година. До 2005. године тј. до момента увођења института Јединственог рачуна (ЈР) ингеренције су биле скоро искључиво на нивоу ентитета укључујући и кантоне у ФБиХ. Са моментом оснивања Јединственог рачуна као и од момента увођења „пореза на додатну вриједност“, од почетка 2006. године, који је замијенио дотадашњи „порез на промет производа и услуга“, контролни механизми прелазе у надлежност институција БиХ, првенствено Управе за индиректно опорезивање БиХ, Управног одбора Управе за индиректно опорезивање БиХ, Савјета министара БиХ као и Парламента БиХ као законодавног органа власти. Ипак, учешће ентитета приликом креирања политике индиректног опорезивања, као и расподјела средстава са Јединственог рачуна, обезбијеђена је кроз партиципацију у раду Управног одбора Управе за индиректно опорезивање БиХ, свакако Савјету министара БиХ и Парламентарној скупштини БиХ.

С обзиром да нижи нивои власти у Босни и Херцеговини не могу аутономно мијењати политику која одређује тренутно најзначајније приходе¹⁸, може се рећи да је поступак израде њихових буџета заснован на приходима. Другим ријечима, нижи нивои власти морају приступити процесу израде буџета тако што ће прво одредити износ прихода који ће бити расположиви у наредном периоду. Ниво прихода даје оквир тачно како ће општина морати да расподијели средства за извршавање послова/пружање услуга или капитална улагања. Према томе, план трошења средстава сачињен је у оквиру граница поприлично нефлексибилног оквира прихода које контролишу виши нивои власти, првенствено институције БиХ и ентитети.

Исто тако, потребно је унаприједити комуникацију и размјену података између пореских органа унутар Босне и Херцеговине; првенствено између ентитетских пореских управа и УИО БиХ. Ово тим прије што све ове организације имају у суштини исту мисију и могу помоћи једна другој у остварењу постављених циљева. Овај сегмент постаје тим значајнији ако се обавеза израде протокола сарадње посматра у свијетлу ЕУ интеграција и задатака комуникације и размјене података са осталим пореским органима унутар ЕУ. Постоји читав низ прописа на нивоу Уније који регулишу ову област и чега се порески органи земаља чланица стриктно придржавају.

Истовремено, потребно је боље разумијевање улоге и значаја вишегодишњег планирања прихода и расхода на свим нивоима власти. Тиме би се избјегао један број критика упућених вишим нивоима власти чији суштински узрок лежи у неразумијевању цијелог процеса и коначно не доприносе унапрјеђењу постојеће праксе која није имуна на системске потешкоће

¹⁸ Учешће прихода са Јединственог рачуна у укупним приходима свих управних нивоа креће се између 40% и 50%
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел: +387 33 279 553, Факс: +387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

које прате овај процес. Али систем треба градити и надограђивати, а не оспоравати га и рушити без адекватне излазне стратегије и довољно јаке аргументације.

У наставку ћемо представити бројне инструменте који су оријентисани ка тачнијем и поузданијем предвиђању прихода. Предложене методологије у овом чланку су циљано усмјерене ка буџетским и финансијским администраторима у органима јавне управе у БиХ без изузетка.

Мјера упозорења: Двоструки циљ који се односи на унапрјеђење тачности предвиђања прихода би требало да подразумева и свођење нивоа процјењивања мањег износа прихода на минимум, и истовремено смањење ризика прекорачења трошења који је последица прецијењених прихода тј. ситуација када су приходи процијењени у већем износу него што су извршени. Они који драматично потцијене ниво одређеног прихода наносе штету у пружању услуга организације и заједнице, јер то представља изгубљену прилику. Ребаланс буџета се врши касније у години, углавном десет мјесеци прође прије него што се прекомјерно наплаћени приходи могу потрошити за остварење капиталних пројеката или унапрјеђења у раду. Међутим, прецијењивање прихода може да доведе до прекомјерног трошења и може да резултује у драматичном смањењу буџета у последњем тренутку, што би угрозило план рада и капиталне пројекте.¹⁹ Нетачно предвиђање прихода може резултирати дугорочним оштећењем политичких репутација и административне ефикасности.

Како резултат, крајњи циљ у унапрјеђењу предвиђања општинских прихода је да се **максимално повећа** тачност код пројекције прихода, да би се самим тим обезбједила примјерена подршка капиталним програмима и у пружању услуга. Представљене методе користе праксе оријентисане ка коришћењу података, како би се повећала тачност предвиђања прихода и како би се на **минимум свели** ризици од прецијењивања или процјењивања мањег износа прихода од остварења, што може да проистекне из коришћења некантитативних закључака или коришћења само неколико варијабли за предвиђање прихода за све изворе.

Основе за побољшано предвиђање (планирање) прихода

Изузетно је битно да се **изради** и **објасни** како је успостављен систем предвиђање прихода чиме се подстиче стални напредак у предвиђању прихода путем три темељна корака:

- 1) обавезивање на коришћење **вишегодишњег приступа предвиђању оријентисаног ка подацима**,
- 2) **израда алтернативних случајева за предвиђање прихода**, користећи анализу података уобличених у временске серије,
- 3) коришћење **кључних варијабли и локалних економских показатеља** ради доношења одлука заснованих на више информација, о нивоима прихода на којима се заснива буџет.

Три горе наведена корака представљају прилично свеобухватно обавезивање на прикупљање и коришћење података приликом вршења анализа и доношења одлука о предвиђању прихода. Успостављање свеобухватних података о наплати у претходном периоду и о приходима, као и економским варијаблама одузима доста времена и енергије. Према томе, и уз многе промјене у организацији, управни орган би требало да настави са унапрјеђењем предвиђања прихода. Метода, која је нашла своје мјесто у пракси, односи се на одабир и унапрјеђење предвиђања за десет најзначајнијих прихода заснованих на њиховом учешћу на

¹⁹ Ризик претјераног трошења за првих 10 мјесеци је значајно смањен ако постоји добро успостављано извјештавања о извршењу буџета, као што су мјесечно извјештавање о извршењу прихода и расхода.

приходовној страни буџета или одабир извора прихода који чине 80% укупних прихода су два начина да се утврди приоритет у раду особља и да се почне поступак побољшања у првој години. Дугорочна визија континуираног рада ће довести до додатних побољшања у наредним годинама.

Корак 1 Успостављање вишегодишњег приступа оријентисаног ка коришћењу података

Зашто?

Коришћење података или чињеница у свим областима доношења одлука у управи је битно како би се донијеле боље одлуке поткријепљене информацијама. Једнако је битно што коришћење података приликом доношења одлука омогућује да се оне могу лако образложити различитим интересним групама грађана, као што су порески обвезници, групе грађана и одборници/вијећници. Временом ће израда и одржавање јаког система података обезбиједити бољу могућност доносиоцима одлука да читају, разматрају и разумију препоруке администрације, што води ка већој тачности и ефективности.

Коришћење података за доношење одлука које имају реперкусије на финансије и буџет је нарочито важно. Понекад буџетски службеници користе сопствени стручни суд и своје искуство за предвиђање прихода. Иако и то може да буде исправна метода, она у потпуности зависи од искуства и увида појединца који користи свој стручни суд. Нажалост, стручно просуђивање је такође веома тешко објаснити малој групи грађана и готово немогуће објаснити већим групама грађана. На крају, стручни суд од стране једне особе аутоматски резултује одсуством сталних података о факторима кориштеним за доношење одлука, који би могли да дају информације службеницима или групама грађана убудуће, када буду радили на побољшању нивоа тачности предвиђања прихода.

У супротности с тим, коришћење чињеница за предвиђање прихода омогућава финансијским службеницима и руководиоцима да конкретно покажу како су одлуке донесене. Временом, коришћење чињеница ће омогућити особљу у финансијама и руководиоцима да прикажу побољшање у ефективности раније донесених одлука, упућујући их на историјске податке и анализе. Коришћење износа из ранијег периода за илустрацију трендова/кретања наплате прихода, аликвотног удјела других управних нивоа и економских или демографских кретања, иде у прилог тачности предвиђања прихода и директно илуструје зашто су неки специфични износи прихода уврштени у нацрт или предложени буџет.

Првобитно успостављање историјске базе података захтијева озбиљно обавезивање у смислу потребног времена и рада. Да би се прикупиле информације у вези са вишегодишњим подацима за сваки извор прихода, потребно је познавати одговарајуће људе и мјесто гдје су подаци похрањени. Због времена и рада који су потребни за првобитно прикупљање података, увелико препоручујемо да општине уносе податке у нпр. Microsoft Excel, како би се осигурало да се подаци не изгубе и да им се лако може приступити убудуће. Када се упостави таква база података, то ће представљати јак темељ са историјским приходима, економским и демографским кретањима, што је моћан инструмент за службенике у финансијама, које могу користити како буду радили на унапрјеђењу предвиђања прихода.

Шта урадити? Како то урадити?

За успостављање приступа вишегодишњег предвиђања прихода, оријентисаног ка коришћењу података, потребно је минимално предузети сљедеће кораке:

1. Успостављање историјских трендова

- a) Прикупљање и уношење података (у образац претходно креиран у Ехцелу) за посљедњих десет година о **оствареним приходима** за сваки извор прихода. Уколико није могуће навести податке за десет година, треба унијети податке за минимално три године. На примјер, што се тиче прихода од индиректних пореза, требало би унијети податке о оствареним приходима по овом основу.
- b) Прикупљање и уношење података за претходних десет година о **оствареним приходима** у општини за сваки извор прихода. На примјер, што се тиче пореза на доходак, општина ће можда морати да приложи податке о укупној наплати пореза на доходак од пореске управе са ентитеског нивоа, уколико општина већ нема такве податке. Однос између укупне наплате и дијела који прими општина би требао бити у складу са формулом за расподјелу. Обезбјеђивање и приказивање оваквих података осигурава да се формуле користе јавно, отворено и пружа паралелне дугорочне трендове за сваки приход између укупне наплате и дијела који прими општина. Неки подаци о наплати прихода могу бити доступни интерно (нпр. захтјеви за издавање дозвола за грађење и таксе за издавање дозвола за грађење), а неки би били приложени од пореских управа са ентитеског нивоа (порез на доходак).
- c) На крају, прикупљање и уношење података у вези са активношћу којом се у ствари утврђује ниво наплаћених прихода. У случају пореза на доходак, то би био укупно остварен доходак на одређеној територији. У случају прихода од издавања дозвола за грађење то би био укупан број поднесених захтјева за издавање грађевинских дозвола.

Ови историјски трендови стварају чињеничне основе за предвиђање прихода у наредном периоду.

2. Успостављање потпуно разумљивих и јасних података о механизмима прихода (Питање: Како функционишу приходи?)

Након прикупљања и уношења историјских података за обрачунате и наплаћене приходе наредни корак је да се проучи и забиљежи процес функционисања извора прихода. Врсте информација у овој области подразумевају биљежење одговора на сљедећа питања:

- На која добра или услуге се односе прикупљени приходи и у којем проценту?
- На који начин се врши прикупљање прихода и ко их прикупља?
- На који начин буџетски корисник прима приходе? На основу које формуле?
- Када буџетски корисник заправо прима приходе током године?

Ова информација омогућава буџетском кориснику да јасно презентује и образложи функционисање прихода интересним групама грађана и доносиоцима одлука којима је можда потребно боље разумијевање о главним приходима који утичу на организацију.

3. Израда јасне слике узрока флукуације прихода или динамике прихода (Питање: Шта је узрок флукуације прихода?)

Након успостављања базе података и процеса функционисања прихода, од велике је важности проучити и установити главне факторе који узрокују флукуацију сваке врсте прихода. Једна од најбољих метода за откривање главних фактора који стоје иза флукуације прихода јесте установљивање промјене код прихода из године у годину, као и непрекидно трагање за разлогом због којег је дошло до промјена. На примјер, могу постојати бројни фактори који узрокују повећање издатих дозвола за грађење из године у годину. Прво, врло

једноставно, разлог може да буде што је такса за издавање дозвола за грађење смањена. Такође, разлог може да буде да је амбијент за развој предузетништва веома стимулативан. Ово се може приказати повећаном потражњом за изградњу што се одражава у повећању броја урбанистичких сагласности у претходној години, што се опет аутоматски односи на издавање дозвола за грађење. У овом случају може да постоји директна веза између урбанистичких сагласности издатих у једној години, што се трансформише у дозволе за грађење у наредној години. Међутим, битно је запазити да однос у овој вези не мора да буде 1:1. У неким случајевима људи који граде добију урбанистичку сагласност и даље немају новаца да наставе са пројектом наредне године. Према томе, након свега може се десити да однос буде 75% (илустрације ради) урбанистичких сагласности које пређу у дозволе за грађење из текуће године у наредну годину. На крају, појединац може да установи локалне економске факторе у вези са пословном изградњом или порастом становништва што би требало сматрати изузетно битним за схватање флукуација у укупним годишњим приходима.

Исто тако, промјена политике која одређује специфични јавни приход може значајно утицати на његово остварење и његов обим који заврши у трезору конкретног примаоца овог прихода. Овдје се првенствено подразумева регулација ширине пореске основице, случајеви код којих долази до ослобађања обавезе плаћања, висине пореске стопе и промјена начина расподјеле прикупљених прихода осталим управним нивоима и организацијама. Исто тако, како у домаћем тако и у законодавству других земаља, присутни су примјери различите динамике промјене висине пореске обавезе као и формуле чије се дејство протеже у наредним годинама. Ове формуле се обично зову формуле за прилагођавање како би се постигли неки дугорочни циљеви заједнице или организације. Истовремено треба добро обратити пажњу када се почело с примјеном ове нове политике и када су оне почеле давати прве ефекте. У правилу се примјена нове политике темпира за почетак фискалне године, али нису ријетки ни изузеци од овог правила. Обично промјене у нивоу прихода и расхода које су резултат примјене нове политике зовемо структурним ломовима. У сваком случају, од финансијских администратора се очекује да ове ломове знају лоцирати, објаснити и процијенити њихов утицај у наредном периоду.

Ове три врсте информација заједно (историјска кретања, процеси прихода и варијабле за пројекцију) чине свеобухватно разумијевање и солидну чињеничну основу за побољшање тачности предвиђања прихода. Подаци за сваки извор прихода ће такође пружити континуирани ресурс општинама, који могу да користе у наредним годинама.

Умјесто закључка

У наредном броју дајемо наставак овог чланка који ће се односити на израду сценарија алтернативног предвиђања прихода кориштењем анализе података уобличених у временске серије као и доношење одлука на основу информација о процјени буџетског прихода путем анализе кретања или трендова темељних варијабли.

Зајмови Међународног монетарног фонда

(Припремила: Александра Регоје, макроекономиста)

Тридесетих година прошлог вијека, у доба када су се земље бориле са великом економском кризом, девалвације валута су се чиниле привлачним средством за подизање конкурентности, те да се сопствена рецесија изведе у друге земље. Серија потеза „сиромашења сопствених сусједа“ била је самоуништавајућа, јер је свака земља тежила да девалвира своју валуту прије других. Наступио је тзв. „царински рат“, у циљу смањења увоза и подстицања домаће производње. Увоз се јесте смањило, али пошто су све земље вукле исте потезе, смањило се и извоз. Услјед спиралног дејства протекционистичких мјера дошло је до огромног пада међународне размјене. Производња на овај начин, наравно, није покренута. Умјесто тога наступио је потпуни крах међународне размјене.²⁰ Године 1944. представници 44 земаља одржали су конференцију у Bretton Woods-у, New Hampshire, на сјевероистоку САД-а.²¹ Главни циљ конференције био је реформа међународног монетарног система,²² а водила је стварању Међународног монетарног фонда (ММФ). Да би се избјегла могућност неконтролисаних девалвација, сви девизни курсеви су фиксирани, а помјерања су била могућа једино уз претходну сагласност ММФ-а. Умјесто мјера девалвације, ММФ је земљама са платнобилансним тешкоћама могао да обезбиједи зајам. Царине и контрола капиталних трансакција могле су се у периоду непосредно по завршетку рата користити само као привремене мјере. Све земље су дефинисале фиксни паритет у односу на амерички долар, а сам долар био је директно везан за злато.

Бретонвудски систем је функционисао прилично дуго времена. Девизни курсеви су били прилично стабилни, а развијен је систем зајмова које је ММФ уступао земљама са платнобилансним тешкоћама. ММФ је располагао средствима у висини депозита земаља чланица, од чега је 25% било у злату или доларима, а 75% у сопственој валути саме чланице. Висина депозита сваке чланице заснивала се на њеном удјелу у међународној размјени, на основу које је утврђена њена квота. Квота, са друге стране, означава значај права гласа чланице, као и њеног права на позајмице. Три деценије након Другог свјетског рата свијет је био на доларском стандарду. Претежни дио међународне размјене и финансирања обављао се у доларима, у којима су се држале и приватне и државне резерве. Тај период је био карактеристичан по расту и напретку. Економије западне Европе и источне Азије опоравиле су се од ратних разарања и расле високим стопама.

Крајем 60-тих година дошло је до раста инфлације у већини земаља, и то по неуједначеним стопама. То је вршило велики притисак на валутне паритете, који се нису мијењали још од краја 40-тих година. Неке валуте су ревалвирале, друге су девалвирале. Са друге стране, долари су се почели гомилати у иностранству, а трговински дефицити САД-а су се распламсали, што је у коначници проузроковало прекид златног паритета долара 1971. године. Тиме је уништена кључна компонената Бретонвудског споразума. Јануара 1976, споразумом са Јамајке, озваничена је нова улога ММФ-а: надгледање свјетског монетарног система у растућем окружењу флексибилних девизних курсева.²³

Данас постоје три основне улоге ММФ-а:

- 1) Надзор- подразумева праћење економских и финансијских околности, пружање савјета у области економских политика, првенствено у циљу спречавања кризе.

²⁰ М. Бурда и Ч. Виплош, Макроекономија, европски уџбеник, 3. издање, пр. са енгл. Д. Поповић, ЦЛДС 2004, Београд

²¹ Р. Ковачевић, „Међународне финансије“, Београд 1998

²² Делегати су размотрили два плана: британски план који је развио Кејнес и амерички план, који је развио Н.Д. Вајт из САД-а. Кејнес је предложио стварање клириншке уније са могућношћу прекорачења кредита и могућношћу стварања резерви, те стварање тзв. банкора- међународне обрачунске јединице. Међутим, усвојен је план који је био сличан Вајт-овом, а који је касније постао познат као систем Bretton Woods.

²³ М. Бурда и Ч. Виплош, *ibid*

- 2) Техничка помоћ чланицама и пружање стручних обука.
- 3) Зајмови земљама чланицама који имају платнобилансне тешкоће. Финансијска помоћ, уз спровођење мјера за отклањање узрока проблема, омогућава земљама чланицама да обнове девизне резерве, стабилизују валуте и омогуће услове за економски раст. Зајмови неразвијеним земљама су такође усмјерени на смањење сиромаштва.²⁴

Зајмови ММФ-а

Узроци кризе су различити и комплексни. Неки од основних узрока криза односе се на слабости финансијског система, високе фискалне дефиците, високе јавне дугове, неприкладно фиксиране девизне курсеве, природне катастрофе или ратове, те раст цијена основних роба као што су храна или гориво. Зајмови ММФ-а имају за циљ да обезбиједу чланицама простор за имплементацију реформи и политика које ће обезбиједити услове за одржив економски раст. Ове политике се разликују зависно од узрока проблема.

Висина зајмова које обезбјеђује ММФ је значајно варијала током времена. Нафтни шокови из седамдесетих, те дужничка криза из осамдесетих година прошлог вијека значајно су утицали на њихов раст. Транзиција у централној и источној Европи, те кризе у земљама у развоју током деведесетих година, узроковали су даљи раст тражње за фондовима ММФ-а. Криза у Латинској Америци одржала је тражњу за средствима ММФ-а на самом почетку 21. вијека, али су ови зајмови увелико отплаћени како су се услови стабилизовали. Зајмови ММФ-а поново су порасли крајем 2008. године, услјед глобалне економске кризе.

Током времена развијени су бројни инструменти посуђивања, у складу са специфичним условима са којима се сусрећу чланице.²⁵ Неразвијене земље могу посуђивати по повлаштеним условима кроз тзв: **Extended Credit Facility (ECF)**, **Standby Credit Facility (SCF)** и **Rapid Credit Facility (RCF)**. Неповлаштени зајмови се обезбјеђују углавном кроз **Stand-by аранжмане (SBA)**, **Flexible Credit Line (FCL)** и **Extended Fund Facility** (који се углавном користи за дугорочне потребе). ММФ обезбјеђује и друге врсте зајмова, као што су нпр. ванредне подршке земљама у којима су се десиле елементарне непогоде или конфликти.

Нови повлаштени програми за неразвијене земље (**ECF**, **SCF** и **RCF**) оформљени су у јануару 2010. г. под Програмом за смањење сиромаштва и унапређење раста (**Poverty Reduction and Growth Facility-PRGF**), у циљу бољег прилагођавања финансијске подршке различитим потребама неразвијених земаља. Ове реформе су омогућиле Фонду да брже

ММФ:Stand-by аранжман са БИХ

Извршни одбор Међународног монетарног фонда одобрио је 8. јула 2009. године трогодишњи Stand-by аранжман Босни и Херцеговини у износу од 1,01 млрд SDR (1,57 млрд \$), у циљу подршке економском програму ублажавања ефеката глобалне финансијске кризе.

Дужина: 36 мјесеци (јули 2009 до јуна 2012)

Укупна сума: 1,01 млрд SDR (600% квоте)

Исплата: квартална, условљена кварталним ревизијама

Прва транша: 182,6 мил SDR, јули 2009

Друга и трећа транша: 121,75 мил SDR, март 2010

Економски програм БХ власти је првенствено усмјерен на очување валутног одбора, ублажавања утицаја нестабилног спољног окружења, смањење фискалне неравнотеже, те јачања финансијског сектора.

²⁴ "What IMF does", <http://www.imf.org/external/work.htm>

²⁵ IMF lending, www.imf.org

реагује према чланицама које се сусрећу са економским и финансијским проблемима узрокованим глобалном економском кризом.

Већина средстава за средње развијене земље обезбјеђује се кроз **Stand-by aranžmane (SBA)**. SBA имају циљ превазилажења краткорочних платнобилансних тешкоћа. Умјесто да ублажавају симптоме, земље треба да се позабаве правим узроцима кризе. Обично је ријеч о увођењу дисциплине у фискалну и монетарну сферу. ММФ најприје процјењује ситуацију и даје препоруке влади. Онда слиједи условљавање, земљи се одобрава хитан зајам, под условом да власти спроведу договорене мјере економске политике. Коначно, приликом исплате, која се изводи у неколико транши, ММФ надгледа примјену споразума. Уколико земља не испуњава договорене обавезе, ММФ не исплаћује наредну траншу.²⁶ Са друге стране, економски и финансијски опоравак земље омогућава ММФ-у да наплати дугове, те обезбједи зајмове другим чланицама. SBA обично траје 1-2 године, а отплаћује у року од 3_{1/4} до 5 година од исплате.²⁷

Група за координацију фискалних статистичких података

У циљу провођења обавеза извјештавања по Stand-by аранжману, Фискално вијеће Босне и Херцеговине је 2009. године донијело закључак о формирању Групе за координацију фискалних статистичких података за праћење реализације аранжмана. У састав овог тијела именована су по два представника из Одјељења за макроекономску анализу УО УИО, Министарства финансија и трезора БиХ, Министарства финансија РС, Федералног министарства финансија и Централне банке БиХ, те један представник Дирекције за финансије Брчко Дистрикта.

Према закључку Фискалног вијећа консолидовани извјештаји владиних прихода, расхода и финансирања објављују се на интернет страници Одјељења за макроекономску анализу, у складу са роковима по обавезама из SBA.

Flexible Credit Line (FCL) односи се на земље које су карактеристичне по веома чврстим политикама и праћењу њихове имплементације. Ове линије су посебно корисне за сврхе превенције кризе. Одобравају се земљама које испуне претходно постављене критеријуме. Дужина ових линија је 6 мјесеци до 1 године, а отплата је иста као код SBA. Исплате по FCL-у нису условљене имплементацијом одређене политике.

Extended Fund Facility датира од 1974. године за помоћ земљама које се сусрећу са дугорочним платнобилансним проблемима, а који захтијевају фундаменталне реформе. Ови аранжмани су стога дужи од SBA. Обично трају 3 године. Рок отплате је 4,5 до 10 година, од дана исплате. Ванредне помоћи (**Emergency assistance**) усмјерене су земљама које су искусиле природне катастрофе или сукобе. Зајмови се отплаћују у року од 3_{1/4} до 5 година.

Табела 1: Одобрени и проширени аранжмани током финансијске године која се завршава 30 априла, 2000-2009

Фин. год.	Број аранжмана					Износи (у мил SDR)				
	Stand-by	EFF	FCL	PRGF ESF	Укупно	Stand-by	EFF	FCL	PRGF ESF	Укупно
2000	11	4	-	10	25	15,706	6,582	-	641	22,929
2001	11	1	-	14	26	13,093	-9	-	1,249	14,333
2002	9	-	-	9	18	39,439	-	-	1,848	41,287
2003	10	2	-	10	22	28,597	794	-	1,180	30,571
2004	5	-	-	10	15	14,519	-	-	967	15,486

²⁶ М. Бурда и Ч. Виплош, *ibid*

²⁷ IMF lending, www.imf.org

2005	6	-	-	8	14	1,188	-	-	525	1,713
2006	5	1	-	7	13	8,336	9	-	129	8,474
2007	2	-	-	10	12	237	-	-	363	600
2008	3	1	-	4	8	556	343	-	434	1,333
2009	14	-	1	13	28	34,249	-	31,528	959	66,736

Извор: IMF Annual Report of the Executive Board for the Financial Year Ended April 30, 2009, Appendix II, Financial operations and transactions

ММФ даје препоруке за економске политике и финансијску подршку на захтев њених земаља чланица. Тим особља путује у земљу да процијени економску ситуацију, те разговора са владом о томе шта би требало предузети. Саставни дио преговора је оцјена финансијских потреба земље. Када се постигне споразум о политици и висини „финансијског пакета“, шаљу се препоруке Извршном одбору ММФ-а да одобри програм и зајам.²⁸

Табела 2: Подршка ММФ-а европским земљама погођеним глобалном кризом на дан 8. март 2010

Земља	Износ зајма ММФ-а, датум одобравања
Мађарска	15,7 млрд \$, нов 2008
Украјина	16,9 млрд \$, нов 2008
Исланд	2,1 млрд \$, нов 2008
Летонија	2,35 млрд \$, дец 2008
Бјелорусија	2,5 млрд \$, јан 2009, увећан на 3,5 млрд \$ у јуну 2009
Србија	0,5 млрд \$, јан 2009, увећан на 4 млрд \$ у мају 2009
Румунија	17,1 млрд \$, мај 2009
Пољска	20,6 млрд \$, FCL, мај 2009
БИХ	1,57 млрд \$, јули 2009

Извор: *Regional Economic Outlook*, ММФ, мај 2010, стр 17-18

Табела 3: Посљедњи финансијски аранжмани БиХ са ММФ-ом

Врста	Датум аранжмана	Датум истека	Одобрени износ (мил SDR)	Повучени износ (мил SDR)
SBA	8 јули 2009	30 јуни 2012	1.014,60	304,38
SBA	2 август 2002	29 фебруар 2004	67,60	67,60
SBA	29 мај 1998	29 мај 2001	94,42	94,42

Извор: IMF, Bosnia and Herzegovina: Financial Position in the Fund as of May 31, 2010

Са циљем да подржи глобалну економску стабилност, активности ММФ-а долазе под лупу у смислу могућности одговора изазовима које је глобална економска криза поставила за већину њених чланица. У сарадњи са другим међународним институцијама, Фонд је оцијенио основне макроекономске и финансијске политике потребне за минимизирање ефеката кризе. У првој половини 2008. године активности су биле усмјерене нарочито на неразвијене земље, које су се сусретале са шоковима цијена хране и горива. Нагласак је затим пребачен на глобалну кризу на финансијским тржиштима која је ескалирала крајем 2008, са рекордним нивоима позајмица одобреним у фискалној 2009. години.²⁹ То је повукло питање да ли организација има довољно финансијских средстава за растуће потребе чланица. У априлу 2009. године, на самиту G-20 у Лондону постигнут је договор да се утростручи капацитет фонда на 750 млрд \$³⁰, омогућујући тиме убризгавање додатне ликвидности у свјетску привреду.

²⁸ IMF Crisis Lending, March 11, 2010

²⁹ IMF Annual Report of the Executive Board for the Financial Year Ended April 30, Chapter 3, Restoring Global Financial Stability

³⁰ "G-20 Reaffirms IMF's Central Role in Combating Crisis", www.imf.org

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

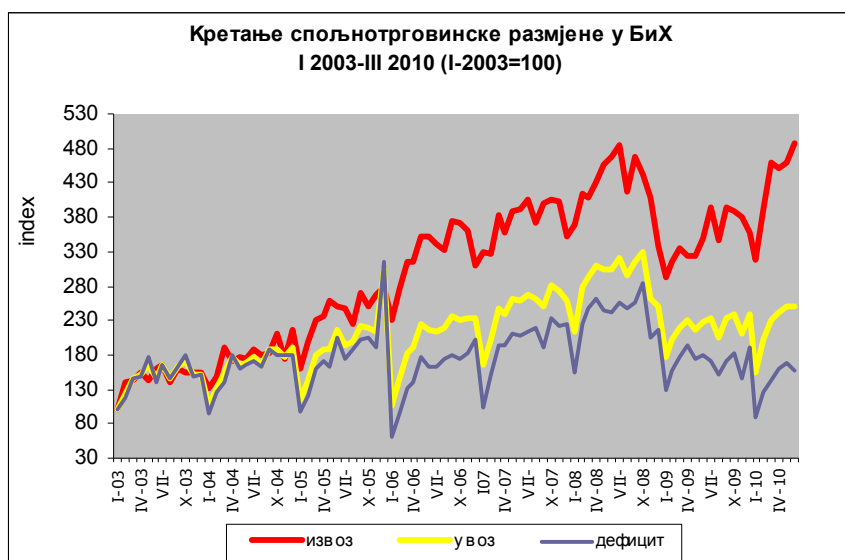
Преглед робне размјене за период јануар-јуни 2010.године

(аутор: Мирела Кадић)

Анализа робне размјене у периоду јануар-јуни текуће године представља наставак анализа досад објављених у билтену Одјељења. Током посљедњих пет година пратили смо трендове у кретању основних спољнотрговинских величина након увођења пореза на додатну вриједност на фискалном простору Босне и Херцеговине, те након потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању. У овом броју билтена фокусираћемо се на посљедице глобалних економских кретања, односно посљедице периода рецесије, која је директно или индиректно утицала, како на све велике економске силе, тако и на мале и отворене економије као што је економија наше земље.

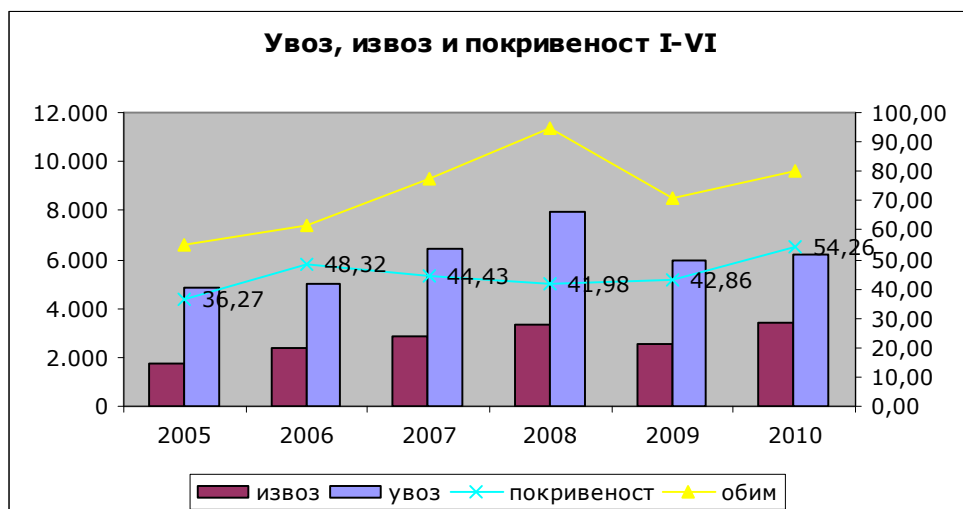
Главна спољнотрговинска кретања

Графикон 1 представља кретања увоза, извоза и дефицита од 2003.године, гдје је јануар 2003.г. представљен као база. Као што видимо на графикону друго полугодиште 2008.г. носи значајан пад свих параметара, који се наставља кроз 2009.г. Почетак текуће године носи извјесно побољшање, али углавном на страни извоза.

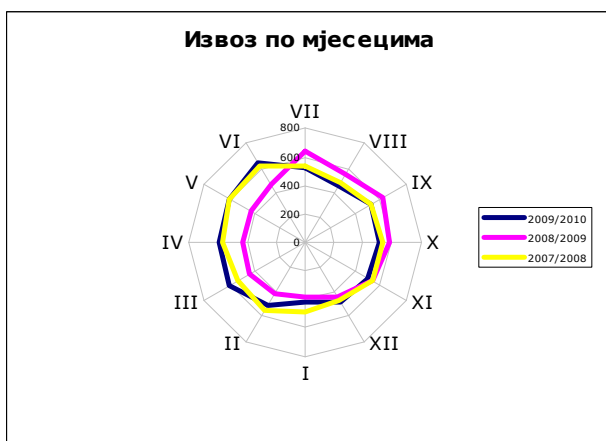
Графикон 1

У првих шест мјесеци 2010.године у односу на исти период претходне године обим спољнотрговинске размјене је већи за 12,78%, извоз је порастао за чак 32,23%, а увоз за само 4,45%. Дефицит се смањио за 16,39%, док је покривеност увоза извозом порасла за чак 26,6% у односу на прошлогодишњу покривеност и сад износи 54,26%.

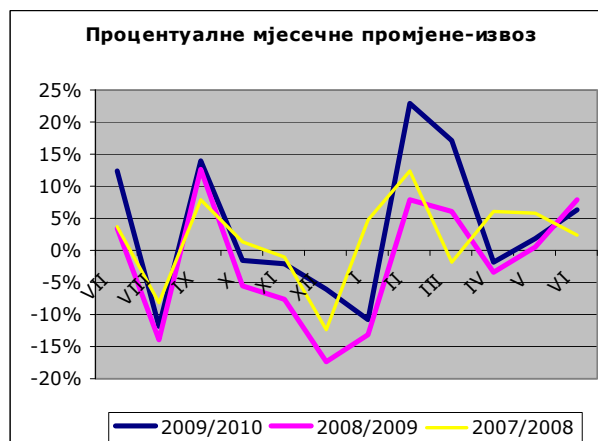

Графикон 2

Као што видимо на графикону 2 вриједност извоза вратила се, па чак и премашила вриједности из 2008.године, односно вриједности из преткризне године, док је увоз за првих шест мјесеци 2010. на нивоу првих шест мјесеци 2007.г.

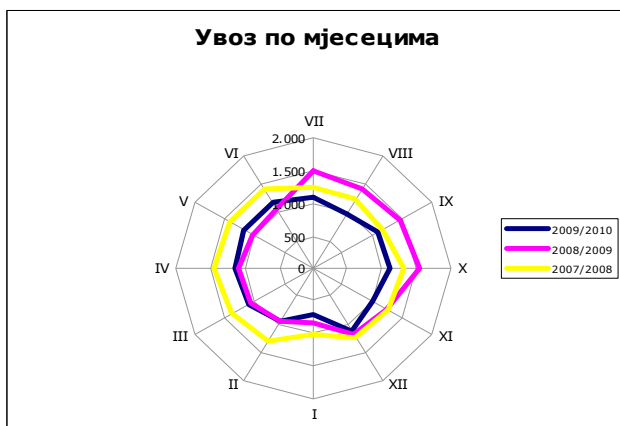

Графикон 3

Графикон 4

Графикон 3 представља вриједности увоза по мјесецима у посљедње три године. Површина коју оцртава ружичаста крива је најмања и представља извоз у другом полугодишту 2008.године и првом полугодишту 2009. Највеће вриједности, посебно у 3. и 4. квадранту, односно у дијелу који представља првих шест мјесеци у посљедње три године, има крива која представља 2010.г.

Графикон 5

Графикон 6

На графикону 6 уз помоћ ланчаног индекса приказане су процентуалне мјесечне промјене. Све три криве имају слично кретање, односно увоз баш као и извоз има своју сезонску шему кретања. Оштрији пад од уобичајеног забиљежен је почетком и 2009. и 2010. године.

Структура робне размјене

Најзначајнији раст извоза у првих шест мјесеци ове године остварен је унутар групе 'производи минералног поријекла' (61,38%) и 'базни метали и производи' (60,94%). Ову чињеницу дугујемо све значајнијем извозу рафинерије 'Брод' и континуираном расту извоза електричне енергије, те враћању цијена базних метала на ону цијену прије кризе.

Графикон 7

Значајно је поменути и раст извоза подгрупе 'намјештај' (30,1%), чији удио у укупном извозу је скоро 10%.

Иако у укупном извозу чине врло мали удио, производи из прехранбених група биљеже стабилну и врло високу стопу раста: 'животиње и производи животињског поријекла' 32,98% и 'производи биљног поријекла' 60,12%. Сходно томе, као што видимо на табели 1, повећала се и покривеност увоза извозом поменутих група.

Али, са становишта питања производње хране, као стратешко-политичког добра и приоритетне задаће сваке државе да обезбједи довољне количине и квалитету хране за задовољавање потреба цјелокупног свог становништва, не може се говорити о било каквом нивоу самодовољности.

Графикон 8

С друге стране, раст увоза већи од просјечне стопе забиљежило је само неколико група производа, од којих истичемо 'производе минералног поријекла' (34,72%), 'базни метали и производи' (11,56%) и 'пластичне масе, гума и каучук' (11%). Као што видимо на графикону 8, све остале групе оствариле су раст мањи од просјечног, односно пад. Од група које су оствариле пад увоза забрињавајући је пад увоза капиталних добара ('машине, апарати и уређаји' 11,77% и 'транспортна средства' 14,98%).

ГРУПА ПРОИЗВОДА (НСС) ³¹	ИЗВОЗ I-VI		УВОЗ I-VI		ПОКРИВЕНОСТ		
	2010/ 2009	Удио у 2010.	2010/ 2009	Удио у 2010.	I-VI 2010.	I-VI 2009.	I-VI 2008.
УКУПНО	32,23%	100%	4,45%	100%	54,26%	42,86%	41,98%
ЖИВОТИЊЕ И ПР.ЖИВ.ПОР.	32,98%	1,6%	-6,61%	2,74%	31,64%	22,23%	18,23%
ПРОИЗ.БИЉПОР.	60,12%	1,4%	-5,95%	4,33%	17,54%	10,30%	6,61%
ПРЕХРАМБЕНЕ ПРЕРАЂЕВИНЕ	-3,01%	3,18%	-1,91%	10,39%	16,63%	16,82%	14,73%
ПРОИЗ.МИН.ПОРИЈЕКЛА	61,38%	18,38%	34,72%	19,77%	50,44%	42,11%	26,84%
ПРОИЗ.ХЕМ.ИНДУСТРИЈЕ	56,83%	6,69%	3,90%	10,48%	34,65%	22,96%	30,78%
ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ, ГУМА И КАУЧУК	5,06%	1,75%	11,00%	5,19%	18,31%	19,35%	18,86%
ДРВО И ПРОИЗВОДИ ОД ДРВЕТА	-1,43%	5,48%	-3,39%	1,09%	272,32%	266,91%	257,09%
ЦЕЛУЛОЗА, ПАПИР И КАРТОН	33,32%	2,66%	2,85%	2,79%	51,83%	39,99%	37,06%
ТЕКСТИЛ И ТЕКСТИЛНИ ПРОИЗВОДИ	0,08%	4,6%	3,31%	5,29%	47,16%	48,69%	46,78%
ОБУЋА, ШЕШИРИ, КАПЕ	12,99%	5,87%	-2,21%	1,71%	186,84%	161,70%	163,84%
БАЗНИ МЕТАЛИ И ПРОИЗВОДИ	60,94%	22,72%	11,56%	9,03%	136,52%	94,63%	92,82%
МАШИНЕ, АПАРАТИ, УРЕЂАЈИ	14,36%	9,9%	-11,77%	12,63%	42,52%	32,80%	32,99%
ТРАНСПОРТНА СРЕДСТВА	23,06%	2,23%	-14,98%	5,61%	21,58%	14,91%	11,51%
НАМЈЕШТАЈ	30,10%	9,62%	-8,77%	1,41%	370,92%	260,08%	230,44%
ОСТАЛО	8,18%	3,91%	9,10%	7,55%	28,08%	28,32%	29,09%

Табела 1

³¹ Хармонизовани систем кодова Свјетске трговинске организације

Умјесто закључка

У периоду јануар-јуни 2010.године у односу на исти период претходне године забиљежена су сљедећа кретања у робној размјени Босне и Херцеговине са иностранством:

- **Раст извоза од 32,23%**
- **Раст увоза од 4,45%**
- **Повећање обима размјене за 12,78%**
- **Смањење дефицита за 16,39%**
- **Покривеност увоза извозом за поменути период је 54,26%**

Консолидовани извјештаји

(припремила: Александра Регоје и Мирела Кадих)

Табела 1. (Прелиминарни консолидовани извјештај за БиХ)

1. Консолидовани извјештај укључује:

- Приходе и расходе буџета БиХ
- Приходе и расходе буџета ФБиХ, кантона, општина и фондова у ФБиХ
- Приходе и расходе буџета РС, општина и фондова у РС
- Приходе и расходе буџета БД и фондова у БД

Табела 2. (Консолидовани извјештаји: Институције БиХ, ентитети, ЈР)

1. Консолидовани извјештај укључује:

- приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО за сервисирање спољног дуга,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО за финансирање Брчко Дистрикта, кантона, општина и Дирекција за путеве,
- приходе и расходе буџета институција Босне и Херцеговине,
- приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
- приходе и расходе буџета Републике Српске.

Табеле 3.1. – 3.6. (Консолидовани извјештаји: кантони)

1. Консолидовани извјештај укључује:

- Приходе и расходе буџета кантона
- Приходе и расходе буџета припадајућих општина

2. Нето финансирање се односи на разлику примљених зајмова и њихове отплате

Прелиминарни консолидовани извјештај за БиХ, I-VI 2010.г.

	Q1	Q2	Укупно
Приходи	2.307,80	2.694,65	5.002,5
Порески приходи	1.184,37	1.416,36	2.600,7
Индиректни порези	981,26	1.176,90	2.158,2
Директни порези	203,11	239,46	442,6
Приходи од пореза на добит	77,61	107,85	185,5
Приходи од пореза на доходак	93,93	105,12	199,1
Остали директни порези	31,58	26,49	58,1
Доприноси	853,25	932,81	1.786,1
Непорезни приходи	261,28	336,26	597,5
Грантови	8,89	9,21	18,1
Расходи	2.477,61	2.760,84	5.238,5
Бруто плаће и накнаде	745,35	794,93	1.540,3
Издаци за материјал и услуге	529,84	590,92	1.120,8
Субвенције и трансфери	921,82	994,74	1.916,6
Камате	22,49	38,79	61,3
Камате на ино-дуг	15,44	32,53	48,0
Камате на унутарњи дуг	7,05	6,25	13,3
Остала текућа потрошња	130,69	243,67	374,4
Капитални издаци	75,56	81,97	157,5
Остали издаци	58,44	30,80	89,2
Примљене отплате датих зајмова (нето) и капитални добици	-6,57	-14,97	-21,5
Биланс	-169,81	-66,20	-236,0
Финансирање	169,81	66,20	236,0

Табела 1.

Институције БиХ, ентитети и ЈР, I-VI 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	Укупно
Приходи	397,27	376,69	432,13	536,34	450,69	467,27	2.660,38
Порески приходи	366,66	344,7	391,22	446,35	420,88	432,5	2.402,31
Индиректни порези	349,58	325,06	351,17	378	399,91	409,99	2.213,72
ПДВ	203,17	206,85	223,46	232,17	252,92	255,8	1.374,37
ПДВ на увозе	104,71	150,93	175,26	182,11	187,14	195,51	995,66
ПДВ обавеза према ПДВ пријавама	145,92	114,51	97,28	108,08	122,81	106,91	695,5
ПДВ према аутоматском разрезу од стана УИО	0,02	0	0	-0,01	0,05	0,02	0,09
ПДВ једнократне уплате	0,24	0,2	0,04	0,04	0,21	0,35	1,08
Остало	2,11	2,38	1,88	2,49	2,28	1,89	13,04
Поврат ПДВ	-49,83	-61,17	-51	-60,55	-59,57	-48,88	-330,99
Царине	16,6	22,16	26,57	24,68	24,94	26,09	141,04
Порез на промет	0	0	0	0	0,01	0	0,02
Акциза	106,54	76,03	77,99	95,23	95,16	102,9	553,85
увозни пр.	65,23	52,46	54,87	61,64	57,64	61,7	353,54
у земљи	41,31	23,57	23,13	33,6	37,51	41,2	200,32
Путарина	22,98	19,17	22,29	25,62	26,63	24,41	141,09
Остало	1,06	1,19	1,75	1,46	1,33	1,45	8,24
Остали поврати	-0,77	-0,35	-0,88	-1,16	-1,08	-0,67	-4,89
Директни порези	17,08	19,64	40,05	68,35	20,97	22,51	188,59
Приходи од пореза на добит	9,35	10,81	29,18	57,57	11,75	12,06	130,72
Приходи од пореза на доходак	7,1	8,1	9,89	9,8	8,31	9,5	52,7
Остали директни порези	0,63	0,73	0,98	0,98	0,91	0,94	5,16
Доприноси	0	0	0	0	0	0	0
Непорески приходи	28,47	30,05	39,89	89,83	27,83	34,43	250,52
Грантови	2,14	1,93	1,01	0,16	1,98	0,34	7,56
Расходи на обрачунској основи	443,83	360,88	521,79	473,26	467,65	577,31	2.844,72
Бруто плате и накнаде трошкова запослених	106,66	109,03	120,73	119,06	119,19	157,89	732,55
Издаци за материјал и услуге	11,03	15,25	29,03	21,94	28,74	38,87	144,86
Субвенције и трансфери	98,4	89,93	162	118,15	94,65	132,32	695,46
Камате (домаће и стране)	2,47	3,67	10,97	5,16	8,97	18,34	49,58
Камате на ино-дуг	2,47	3,57	9,09	5,14	8,97	17,84	47,08
Камате на унутрашњи дуг	0	0,1	1,88	0,02	0	0,5	2,5
Остала текућа потрошња	8,28	14,38	26,25	38,67	41,32	46,32	175,22
Капитални издаци	12,14	12,27	17,32	5,13	6,35	17,33	70,56
Остали издаци	58,29	7,4	-27,16	10,11	9,33	13,52	71,5
Трансфери са ЈР	146,76	109,34	185,74	155,61	164,4	155,53	917,37
од чега: ФБиХ/кантони, општине, Дирекција за цесте	104,84	77,11	150,31	120,5	124,96	118,19	695,92
од чега: РС/градови, општине, ЈП 'Путеви РС'	31,11	22,93	25,42	23,76	27,31	24,99	155,53
од чега: Брчко	10,81	9,3	10	11,34	12,13	12,35	65,93
Примљене отплате датих зајмова (нето) и капитални добици	-0,2	-0,4	-3,1	-0,56	-5,3	-2,81	-12,38
Свеукупни биланс	-46,56	15,81	-89,67	63,08	-16,96	110,04	-184,34
Финансирање	46,56	-15,81	89,67	-63,08	16,96	110,04	184,34

Табела 2.

Босанско-подрињски кантон, I-VI, 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010	I-VI 2009
1 Приходи (11+12+13+14)	2.789.712	2.491.593	2.466.264	3.007.294	3.150.936	3.163.416	7.747.570	9.321.646	17.069.216	16.794.349
11 Приходи од пореза	2.354.969	2.109.402	2.141.597	2.610.781	2.561.312	2.425.677	6.605.968	7.597.771	14.203.739	13.116.660
Порези на доходак и добит	189.327	221.999	226.167	355.422	222.765	224.253	637.493	802.441	1.439.934	1.508.322
Порез на имовину	20.780	44.620	14.972	21.305	19.880	8.650	80.371	49.835	130.206	123.740
Индиレクトни порези	2.144.691	1.842.553	1.900.165	2.233.829	2.318.483	2.192.382	5.887.409	6.744.694	12.632.103	11.480.666
Остали порези	171	230	294	225	185	392	695	801	1.496	3.932
12 Непорезни приходи	325.862	285.449	235.582	273.662	509.130	409.632	846.893	1.192.424	2.039.317	2.098.295
13 Грантови	95.845	93.354	84.982	119.458	72.792	324.457	274.181	516.707	790.888	1.556.667
14 Остали приходи	13.036	3.388	4.103	3.393	7.702	3.650	20.527	14.745	35.272	22.727
2 Расходи (21+22)	2.746.925	3.248.773	2.938.706	2.932.537	3.495.079	2.791.299	8.934.404	9.218.914	18.153.318	19.336.937
21 Текући издаци	2.746.925	3.248.948	2.938.881	2.932.712	3.495.254	2.791.474	8.934.754	9.219.439	18.154.193	19.339.449
Бруто плаће и накнаде	1.766.073	1.821.355	1.860.522	1.834.799	1.801.082	1.805.575	5.447.950	5.441.456	10.889.405	11.035.146
Издаци за материјал и услуге	431.172	363.368	431.632	261.796	325.632	267.884	1.226.171	855.312	2.081.483	2.209.868
Грантови	497.920	1.063.364	645.833	835.367	1.367.675	717.257	2.207.117	2.920.299	5.127.416	6.024.350
Издаци за камате и остале накнаде	51.559	862	806	749	865	758	53.227	2.372	55.599	70.085
Дознаке нижим потрошачким јединицама	200	0	89	0	0	0	289	0	289	0
22 Нето позајмљивање*	0	-175	-175	-175	-175	-175	-350	-525	-875	-2.512
3 Нето набавка нефинан. средстава	47.007	30.182	118.454	22.606	60.473	264.558	195.643	347.637	543.279	637.920
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	-4.219	-787.363	-590.895	52.152	-404.615	107.559	1.382.477	-244.905	-1.627.382	-3.180.508
5 Нето финансирање**	-154.063	-14.020	-15.213	-14.630	-17.359	-16.464	-183.297	-48.453	-231.750	-239.043

Табела 3.1.

Посавски кантон, I-VI, 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010	I-VI 2009
1 Приходи (11+12+13+14)	2.728.716	2.362.270	2.792.890	2.951.952	2.473.838	2.816.927	7.883.877	8.242.717	16.126.593	17.295.698
11 Приходи од пореза	2.179.459	1.926.371	2.067.830	2.392.316	2.185.592	2.000.917	6.173.660	6.578.825	12.752.484	12.570.104
Порези на доходак и добит	240.531	357.081	506.180	469.451	349.848	251.933	1.103.792	1.071.232	2.175.025	1.988.226
Порез на имовину	33.683	61.587	29.473	141.498	24.968	32.729	124.743	199.195	323.937	229.203
Индириктни порези	1.902.481	1.503.858	1.526.948	1.777.810	1.809.974	1.712.757	4.933.287	5.300.541	10.233.828	10.290.062
Остали порези	2.764	3.846	5.228	3.556	803	3.498	11.838	7.857	19.694	62.613
12 Непорезни приходи	529.791	435.899	635.281	537.086	263.962	343.777	1.600.971	1.144.825	2.745.796	2.729.932
13 Грантови	19.466	0	89.780	22.550	24.284	22.056	109.246	68.889	178.135	1.995.662
14 Остали приходи	0	0	0	0	0	450.178	0	450.178	450.178	0
2 Расходи (21+22)	2.516.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.821.719	2.883.905	8.638.762	8.418.755	17.057.517	17.287.747
21 Текући издаци	2.526.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.821.719	2.883.905	8.648.762	8.418.755	17.067.517	17.291.247
Бруто плаће и накнаде	1.591.081	1.639.424	1.667.987	1.658.966	1.623.372	1.608.531	4.898.492	4.890.869	9.789.361	10.343.816
Издаци за материјал и услуге	729.984	590.912	626.650	462.840	553.147	456.466	1.947.547	1.472.453	3.420.000	3.783.001
Грантови	191.151	548.949	1.045.455	590.294	644.163	803.853	1.785.555	2.038.310	3.823.865	3.144.086
Издаци за камате и остале накнаде	14.015	519	2.635	1.032	1.037	15.055	17.169	17.124	34.292	20.344
Дознаке нижим потрошачким јединицама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Нето позајмљивање*	-10.000	0	0	0	0	0	-10.000	0	-10.000	-3.500
3 Нето набавка нефинан. средстава	143.463	15.575	149.601	326.078	204.549	208.713	308.639	739.340	1.047.979	1.395.774
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	69.022	-433.109	-699.437	-87.257	-552.430	-275.691	1.063.524	-915.379	-1.978.903	-1.387.823
5 Нето финансирање**	-38.284	0	0	0	0	-33.205	-38.284	-33.205	-71.489	0

Табела 3.2.

Сарајевски кантон, I-V, 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010	I-VI 2009
1 Приходи (11+12+13+14)	54.317.148	52.550.715	57.720.585	69.634.460	58.026.539	46.321.978	164.588.448	173.982.978	338.571.426	349.454.684
11 Приходи од пореза	44.245.090	41.306.346	44.676.053	51.198.349	46.975.036	42.063.207	130.227.489	140.236.592	270.464.081	277.826.586
Порези на доходак и добит	10.594.976	10.108.612	13.851.682	15.851.346	10.496.101	10.130.845	34.555.271	36.478.292	71.033.562	74.424.764
Порез на имовину	2.224.259	4.556.217	3.030.127	2.429.503	2.121.028	497.480	9.810.604	5.048.010	14.858.614	21.481.137
Индириктни порези	31.353.728	26.559.734	27.707.376	32.729.767	34.293.856	31.427.912	85.620.838	98.451.535	184.072.373	180.725.649
Остали порези	72.127	81.783	86.868	187.734	64.051	6.969	240.777	258.755	499.532	1.195.036
12 Непорезни приходи	9.072.392	10.091.903	11.490.828	15.993.251	9.627.217	3.290.727	30.655.124	28.911.194	59.566.318	57.910.183
13 Грантови	999.666	862.641	974.053	2.134.310	1.424.287	968.045	2.836.360	4.526.642	7.363.002	12.163.165
14 Остали приходи	0	289.825	579.650	308.550	0	0	869.475	308.550	1.178.025	1.554.750
2 Расходи (21+22)	48.722.900	52.992.432	57.093.023	61.494.444	63.136.592	49.964.904	158.808.355	174.595.940	333.404.296	344.649.774
21 Текући издаци	48.822.455	53.054.130	57.169.905	61.392.706	62.729.000	50.065.493	159.046.491	174.187.199	333.233.690	345.520.915
Бруто плаће и накнаде	22.960.317	23.471.521	23.860.303	24.180.848	23.978.248	20.272.551	70.292.141	68.431.647	138.723.788	148.910.706
Издаци за материјал и услуге	3.289.167	6.012.171	6.011.037	6.493.410	5.976.393	4.154.995	15.312.374	16.624.798	31.937.173	31.765.441
Грантови	22.541.471	23.568.486	27.247.373	30.706.906	32.713.653	25.220.965	73.357.329	88.641.523	161.998.852	164.612.746
Издаци за камате и остале накнаде	31.501	1.953	51.193	11.542	60.706	416.983	84.647	489.231	573.878	232.022
Дознаке нижим потрошачким јединицама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Нето позајмљивање*	-99.555	-61.698	-76.882	101.738	407.592	-100.589	-238.135	408.741	170.606	-871.141
3 Нето набавка нефинан. средстава	60.521	209.765	572.111	2.944.809	1.523.319	-386.394	842.397	4.081.734	4.924.131	13.844.568
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	5.533.728	-651.483	55.450	5.195.207	-6.633.371	-3.256.533	4.937.695	-4.694.697	242.998	-9.039.658
5 Нето финансирање**	-91.026	-9.722	-276.674	-9.722	-99.566	0	-377.423	-109.288	-486.711	-545.955

Табела 3.3.

Средњобосански кантон, I-V, 2010.г.

	I	II	III	IV	V	Q1	Q2	I-V 2010	I-V 2009
1 Приходи (11+12+13+14)	15.023.545	13.518.837	14.271.054	16.164.385	16.578.875	42.813.436	32.743.260	75.556.696	78.494.284
11 Приходи од пореза	12.536.490	11.209.102	11.627.750	13.567.599	14.021.461	35.373.342	27.589.061	62.962.403	57.770.128
Порези на доходак и добит	1.711.595	1.699.951	1.867.334	2.181.390	2.386.141	5.278.879	4.567.530	9.846.410	8.610.683
Порез на имовину	338.414	496.048	375.361	391.431	347.783	1.209.822	739.214	1.949.036	2.163.214
Индириктни порези	10.476.726	8.996.477	9.376.777	10.984.819	11.279.906	28.849.980	22.264.725	51.114.705	46.937.220
Остали порези	9.755	16.627	8.278	9.960	7.632	34.660	17.592	52.252	59.011
12 Непорезни приходи	2.315.995	2.116.970	2.445.591	2.310.139	2.256.562	6.878.556	4.566.701	11.445.257	10.623.626
13 Грантови	171.060	187.765	197.713	286.647	300.852	556.538	587.499	1.144.037	10.094.560
14 Остали приходи	0	5.000	0	0	0	5.000	0	5.000	5.970
2 Расходи (21+22)	12.723.697	13.776.924	15.845.223	14.755.624	14.197.798	42.345.844	28.953.422	71.299.266	69.947.097
21 Текући издаци	12.723.697	13.776.924	15.861.555	14.755.624	14.197.798	42.362.176	28.953.422	71.315.598	69.947.097
Бруто плаће и накнаде	8.717.393	9.072.322	10.171.382	9.207.833	9.018.111	27.961.096	18.225.944	46.187.040	45.583.706
Издаци за материјал и услуге	2.063.634	1.949.141	1.864.729	1.798.330	1.429.058	5.877.504	3.227.387	9.104.892	7.933.556
Грантови	1.877.196	2.669.265	3.712.525	3.648.934	3.605.151	8.258.987	7.254.085	15.513.072	15.928.508
Издаци за камате и остале накнаде	12.063	12.586	33.516	22.668	62.770	58.165	85.437	143.603	93.865
Дознаке нижим потрошачким јединицама	53.411	73.609	79.403	77.860	82.709	206.423	160.569	366.992	407.462
22 Нето позајмљивање*	0	0	-16.332	0	0	-16.332	0	-16.332	0
3 Нето набавка нефинан. средстава	-29.165	81.593	83.466	526.494	280.226	135.894	806.719	942.613	1.563.062
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	2.329.013	-339.680	-1.657.635	882.268	2.100.851	331.698	2.983.119	3.314.817	6.984.125
5 Нето финансирање**	-24.152	50.026	-22.443	298.733	4.090.903	3.430	4.389.636	4.393.066	-82.996

Табела 3.4.

Зеничко-добојски кантон, I-V, 2010.г.

	I	II	III	IV	V	Q1	Q2	I-V 2010	I-V 2009
1 Приходи (11+12+13+14)	25.033.261	20.595.980	22.857.811	25.622.965	25.937.886	68.487.053	51.560.852	120.047.905	120.984.744
11 Приходи од пореза	20.727.756	16.714.484	18.618.934	21.396.187	21.964.079	56.061.174	43.360.266	99.421.440	99.168.099
Порези на доходак и добит	3.913.474	2.328.649	3.387.539	3.785.420	3.741.864	9.629.662	7.527.284	17.156.947	22.247.450
Порез на имовину	421.861	359.758	447.126	644.236	500.636	1.228.745	1.144.872	2.373.617	3.795.335
Индириктни порези	16.357.041	14.012.926	14.780.384	16.959.902	17.495.536	45.150.351	34.455.438	79.605.790	73.026.730
Остали порези	35.380	13.151	3.885	6.629	226.042	52.416	232.671	285.087	98.584
12 Непорезни приходи	3.913.739	3.652.546	4.141.169	3.469.262	3.883.612	11.707.454	7.352.873	19.060.328	18.038.029
13 Грантови	391.766	228.950	97.709	757.517	90.196	718.425	847.712	1.566.137	3.755.892
14 Остали приходи	0	0	0	0	0	0	0	0	22.724
2 Расходи (21+22)	19.733.437	24.682.767	26.190.435	24.312.986	26.562.299	70.606.639	50.875.285	121.481.924	129.898.262
21 Текући издаци	19.733.437	24.682.767	26.190.435	24.312.986	26.562.299	70.606.639	50.875.285	121.481.924	129.895.062
Бруто плаће и накнаде	13.293.411	13.967.153	14.851.148	13.768.551	14.019.974	42.111.712	27.788.525	69.900.237	73.412.629
Издаци за материјал и услуге	3.183.167	4.531.133	5.469.972	4.462.097	3.687.609	13.184.272	8.149.706	21.333.979	20.696.238
Грантови	3.177.737	6.041.915	5.563.609	6.002.510	8.706.761	14.783.261	14.709.272	29.492.533	34.794.517
Издаци за камате и остале накнаде	66.113	6.773	6.263	6.764	6.761	79.149	13.525	92.675	90.875
Дознаке нижим потрошачким јединицама	13.008	135.792	299.444	73.063	141.193	448.244	214.257	662.500	900.803
22 Нето позајмљивање*	0	0	0	0	0	0	0	0	3.200
3 Нето набавка нефинан. средстава	909.397	612.170	518.772	934.236	1.140.217	2.040.339	2.074.453	4.114.792	7.084.517
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	4.390.427	-4.698.956	-3.851.395	375.743	-1.764.629	-4.159.925	-1.388.886	-5.548.811	-15.998.035
5 Нето финансирање**	-123.127	-4.397	-30.000	-27.034	-20.534	-157.524	-47.568	-205.092	-140.051

Табела 3.5.

Западнохерцеговачки кантон, I-VI, 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010	I-VI 2009
1 Приходи (11+12+13+14)	6.131.904	5.736.966	7.935.977	7.859.545	6.874.737	6.537.241	19.804.847	21.271.522	41.076.369	42.552.545
11 Приходи од пореза	5.219.291	4.654.636	6.430.852	6.691.064	5.862.013	5.270.642	16.304.779	17.823.719	34.128.498	32.625.454
Порези на доходак и добит	928.665	871.005	2.166.438	2.163.504	1.219.437	1.260.081	3.966.108	4.643.022	8.609.130	8.524.331
Порез на имовину	176.681	225.885	191.383	95.005	123.834	63.577	593.950	282.416	876.365	1.298.637
Индириктни порези	4.002.605	3.432.952	3.611.984	4.183.560	4.410.521	3.868.563	11.047.542	12.462.644	23.510.186	22.082.543
Остали порези	111.340	124.793	461.046	248.995	108.221	78.421	697.180	435.637	1.132.817	719.943
12 Непорезни приходи	882.840	1.064.335	1.445.802	1.096.838	940.772	1.175.166	3.392.977	3.212.776	6.605.753	7.451.104
13 Грантови	29.773	17.995	33.412	71.643	71.952	91.432	81.179	235.028	316.206	2.396.295
14 Остали приходи	0	0	25.912	0	0	0	25.912	0	25.912	79.692
2 Расходи (21+22)	6.238.830	8.672.309	8.475.701	6.689.862	6.743.277	7.523.620	23.386.840	20.956.758	44.343.598	47.624.693
21 Текући издаци	6.238.830	8.672.309	8.475.701	6.689.862	6.743.277	7.523.620	23.386.840	20.956.758	44.343.598	47.521.035
Бруто плаће и накнаде	4.084.986	3.962.237	4.139.395	3.995.317	3.980.984	3.976.202	12.186.618	11.952.502	24.139.120	24.297.357
Издаци за материјал и услуге	921.914	858.308	967.591	580.961	761.927	861.626	2.747.812	2.204.514	4.952.326	6.422.266
Грантови	974.394	3.576.546	3.036.123	1.783.494	1.755.508	2.241.510	7.587.063	5.780.511	13.367.574	14.923.632
Издаци за камате и остале накнаде	55.094	56.811	58.058	118.266	92.166	180.066	169.962	390.497	560.460	271.604
Дознаке нижим потрошачким јединицама	202.443	218.407	274.534	211.825	152.691	264.217	695.384	628.733	1.324.117	1.606.176
22 Нето позајмљивање*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	103.658
3 Нето набавка нефинан. средстава	31.008	192.662	400.947	-52.993	681.126	98.862	624.617	726.996	1.351.613	1.665.358
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	-137.935	3.128.004	-940.671	1.222.675	-549.666	1.085.241	-4.206.610	-412.232	-4.618.842	-6.737.506
5 Нето финансирање**	-97.136	-151.738	3.526.078	1.455.840	5.184.961	-624.071	3.277.203	3.105.050	6.382.253	2.022.355

Табела 3.б.